

TÖRTÉNELEM

7-8. évfolyam

Célok és feladatok

A történelem - mint múltismeret - a társadalom kollektív memóriájaként az emberi azonosságtudat egyik alapja. A nemzeti; az európai és az egyetemes emberi identitást formálja, erősíti. A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy az egyes népek, nemzetek kölcsönösen egymásra vannak utalva. A kölcsönös függőség megértése átfogó világtörténelmi látásmódot, a különbségek tudomásul vétele a kultúrák sajátos értékeinek és érdekeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.

A tantárgy feladata elsősorban a történelmi szemlélet fejlesztése. Annak tudatosítása, hogy a széles értelemben vett emberi műveltség minden eleme felhalmozási folyamat eredménye. A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy célja ebből következően az, hogy megértesse a folyamatosság és a változás-változtatás történelmi szerepét, és ezen keresztül mutassa meg, hogy minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége a történelem alakításában.

Mindez a jelen ellentmondásos folyamataiban való eligazodást is szolgálja.

A tantárgy másodsorban jól segíti a kulcskompetenciák fejlesztését. Különösen igaz ez az anyanyelvi kommunikáció, a szociális és állampolgári képességek és a hatékony, önálló tanulás készségének erősítése, további fejlesztése terén. A történelem és állampolgári ismeretek fejlesztési követelményei és tananyaga segítségével bővíthető az információs társadalom technológiáiban való jártasság is. A történelem órán a tanulók kifejezik gondolataikat, érzéseiket, véleményüket szóban és írásban egyaránt. Már ebben a két képzési szakaszban megkezdődik a szakszókincs kialakítása, és fontos szerepet kap a különféle típusú szövegek (források) összegyűjtése, feldolgozása. A történelem múltismereti és a társadalomismeret jelenismereti szempontjai segítségével a tanulók tájékozódni tudnak a múlt, valamint saját koruk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között.

A társadalomismerettel való foglalkozás az ismeretek nyújtásán túl mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok értelmezéséhez, feloldásához szükséges képességek fejlesztését jelenti.

Az általános iskolai munkának a múltat élményszerűen megjelenítő történetek tanításán kell alapulnia. A 10-12 éveseket általában a konkrét gondolkodás jellemzi. Az 5-6. évfolyamos tanulók a történelmi tényeket, fogalmakat, összefüggéseket a megelevenített eseményekből és jelenségekből - a történetekből - kiindulva érthetik meg a legkönnyebben. A történet a múlt színes, sodró valóságának szintézise, amely az elmúlt korokat átélhetővé, érzékelhetővé, szemlélhetővé teszi. Ezt a képszerűen megjelenített múltat már az 5-6. évfolyamokon is elemzés tárgyává kell tenni, le kell vonni a megfelelő következtetéseket, általánosításokat, és azokat bele kell helyezni a történelmi ismeretek rendszerébe. A történettanítás tehát nem helyettesíti, csupán megalapozza a történelemtanítást. A történelmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játéknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kitüntetett szerepe.

A 7-8. évfolyamok történelemtanítása - a korábbi évfolyamok eredményeire támaszkodva - a múlt valóságát összetettebben, teljesebben, az általánosítás magasabb szintjén, sokoldalúbb történelmi összefüggésekbe ágyazva dolgozza fel. Ezeken az évfolyamokon a történelmet már nemcsak a jellemző életképek bemutatásával, hanem a kiemelkedő események fonalára fűzve, történetileg tanítjuk. Alkalmazkodva az adott fejlődési szinthez a képszerű megjelenítésre - a történettanításra - azonban ekkor is szükség van. Mindezek együtt alkalmassá tehetik a tanulókat arra, hogy a történelem megismerésének, elemzésének alapvető módszereit elsajátítsák.

A tantárgy tanulása során a tanulók megismerkednek a hagyományos paraszti kultúrával és értékrenddel, megfigyelik és megismerik a természet közelben élő a természetet tisztelő, és felhasználó ember életét, legfontosabb szokásait.

A tanulóknak arra is szükségük van, hogy a múlt ismerete mellett megértsék saját korukat. Az állampolgári ismeretek tanításának célja, hogy a diákok el tudjanak igazodni a jelen bonyolult közéletében, értsék a jogilag szabályozott demokratikus viszonyok rendszerét, működését. Így a tantárgy tanítása alapot ad a demokratikus közéletben való tudatos részvételhez.

Fejlesztési követelmények

A történelem és állampolgári ismeretek tantárgy fontos szerepet játszik az ismeretszerzési és - feldolgozási képességek kialakításában és fejlesztésében. Szükséges, hogy a tanulók ismereteket szerezzenek saját emberi-társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, a tömegkommunikációs eszközökből, egyszerű statisztikai adatokból, grafikonokból, diagramokból, tárgyi és szöveges forrásokból és más ismerethordozókból.

Fontos, hogy ezeket az ismereteket egyre önállóbban és egyre kritikusabban értelmezzék, s belőlük következtetéseket tudjanak levonni.

E képességek fejlesztése közvetlenül segíti a hatékony, önálló tanulás képességének kibontakozását, megszilárdulását. Váljanak képessé a tanulók a közös munkára, saját tudásuk másokkal való megosztására, munkájuk értékelésére. A tananyag segítségével fejlődjön problémamegoldó képességük is.

A tananyag-feldolgozás folyamatában a diákok sajátítsák el a sokoldalú információgyűjtés és - felhasználás képességét, a legfontosabb kézikönyvek, lexikonok, atlaszok használatát. Legyenek képesek a legfontosabb történelmi fogalmak és kifejezések készségi szintű alkalmazására.

A különböző információk feldolgozása során legyenek képesek különbséget tenni tények és vélemények között, tanulják meg az információt kritikusan szemlélni, a történelmi-társadalmi jelenségek összefüggéseit megkeresni, e jelenségeket összehasonlítani.

Konkrét ismeretekhez kapcsolódóan ismerjék fel a folyamatosság és a változások szerepét a történelmi, társadalmi folyamatokban, tudatosítsák, hogy a folyamatosságnak, az értékek megőrzésének nagy szerepe van a társadalom életében. A tananyag feldolgozása során ismerjék meg azokat az alapvető elemzési, értelmezési szempontokat, módszereket, amelyek segítségével képesek lesznek kialakítani véleményüket személyekről, helyzetekről, eseményekről, intézményekről. Ennek alapján véleményüket egyre árnyaltabban tudják megindokolni.

A történelemtanításnak-tanulásnak a tanulók szóbeli és írásos kifejezőképességének fejlesztésében is jelentős szerepe van. A tanulók szerezzenek gyakorlatot események elbeszélésében, különféle szövegek reprodukálásában. Tanuljanak meg írásban válaszolni szóbeli és írásbeli kérdésekre, vázlatot, felelettervet írni, jegyzetelni. Legyenek képesek rövid beszámolót, kiselőadást tartani egy-egy témáról különböző információk alapján.

Sajátítsák el a kulturált vita technikáit és szabályait. Véleményüket lényegre törően és érvekkel alátámasztva fejtsék ki. Ugyanakkor legyenek képesek a másik fél véleményét is pontosan megérteni és figyelembe venni hozzászólásaikban.

A történelmi események időben és térben játszódnak, hatékony történelmi tudat nem alakulhat ki időbeli és térbeli tájékozódási képesség nélkül. Ennek gyakorlására ezért mind a négy évben folyamatosan szükség van. Az évszámok segítségével történő tájékozódó képesség fejlesztése mellett a tanulóknak el kell sajátítaniuk az idő tagolásának módszerét.

A tanulóknak az eseményeket térben is el kell tudni helyezniük. Gyakorlatot kell szerezniük különböző méretarányú térképek olvasásában és annak megítélésében, hogy a földrajzi környezet hogyan hat egy-egy ország, térség fejlődésére.

A képességek hatékony fejlesztésének fontos eszköze a differenciált tanulásszervezés, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása (egyéni-, pár-, csoport- és projektmunka).

Az alapozó szakaszban (az 5-6. évfolyamon) a tanítási időkeret egy részét nem szakrendszerű oktatás keretében az iskolai alapozó funkciók (olvasás - és íráskészség, rendszerező és kombinatív képesség) hatékonyságának növelésére lehet fordítani. A tantárgy esetében ezt leginkább a témacsoportban feldolgozott tananyag (projektoktatás) segítségével lehet megoldani. A projektoktatás a tanulás iránti motiváció felkeltésének jó eszköze.

Az 5-6. évfolyam tananyagának témakörei, vagy azok egy része felfogható egy-egy projekt témájaként, címeként.

Kompetenciák

1. Források használata és értékelése

Az írásos forrásokat tudja típusuk (*pl. törvény, levél, kiáltvány*) alapján csoportosítani, meghatározni jellemzőiket, megadott dokumentumok alapján bemutatni.

Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni és azokat a forrás és saját ismeretei alapján indokolni.

Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni.

Tudja rekonstruálni és bemutatni az álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékokat korabeli források (*pl. újságcikkek, emlékiratok, beszédek, naplók*) segítségével.

Legyen képes karikatúrák vagy szimbolikus ábrázolások alapján a szerző álláspontját bemutatni.

Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.

Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat (*pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági*) bemutatni.

Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni.

Legyen képes szöveges forrás, adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni.

Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére. Tudja indokolni ezzel kapcsolatos állításait.

Legyen képes a tartalmi követelményekben szereplő témákhoz kapcsolódó szemléltető ábrák kiegészítésére.

Legyen képes megadott kulcsszavak segítségével társadalmi vagy kormányzati struktúrát önállóan ábrázolni.

Legyen képes megállapítani, hogy a szerző az idézett dokumentum megírásakor a rendelkezésre álló (mellékelt) források közül melyiket használhatta.

Legyen képes a forrás elemzése és értelmezése során megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat.

Legyen képes megadott források alapján kifejezni, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését.

Legyen képes a többféle megítélés közötti különbségeket, valamint azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket megfogalmazni.

Legyen képes érvekkel alátámasztott vélemények bemutatására az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.

2. A szaknyelv alkalmazása

Legyen képes a történelmi szakszókincset használni.

Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.

Tudja, hogy bizonyos fogalmak (*pl. rabszolga, gyarmat, vármegye*) a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak. Legyen képes e különböző jelentéseket források segítségével értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.
Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.

Történelmi térképvázlat és más segédlet (*pl. forrás, kulcsszavak, szempontok*) alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit.

Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.

Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni.

Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot, vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni.

Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.

Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.

Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait.

Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján (*pl. azonos év, évtized, helyszín*).

Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani (*pl. gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás*).

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

Legyen képes történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.

Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.

Legyen képes a történelmi események, összefüggések lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.

Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.

Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.

Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget.

Mutassa be az egyes korszakok nagyobb történelmi régiói közötti fontosabb különbségeket.

Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

Legyen képes hasonló történelmi eseményeket (*pl. háborúk, békekötések, forradalmak*) megadott vagy önálló szempontok alapján összehasonlítani.

Legyen képes történelmi eseményhez megadott szempontok szerint analógiákat keresni, választását indokolni.

Legyen képes szabadon választott történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon végigkísérni.

Legyen képes egy ország vagy régió történelmét szabadon választott szempontból hosszabb időtávon keresztül bemutatni.

Legyen képes a tanult történelmi korokat sokrétűen (*pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti szempontból*) összehasonlítani.

Hozzon példát arra, hogy a magyar történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek.

Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét több szempontból bemutatni.

Legyen képes források alapján történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a gazdaság változásait.

Tudja jellemezni a tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplőit az adott korban.

Tudja különböző szempontok alapján összehasonlítani az eltérő gazdasági fejlődésű területeket (*pl. centrum, periféria*).

Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját. Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni.

Legyen képes feltárni és értelmezni a felekezeti, társadalmi, politikai és népesedési viszonyok kölcsönhatását.

Legyen képes értelmezni az egyén és a közösség érvényesülési (*pl. katonáskodás, hivatal*) és érdekérvényesítési (*pl. céh, pártok*) lehetőségeit és korlátait a különböző történelmi korokban, helyzetekben.

Tudja jellemezni a társadalmi viszonyokat különböző szempontok alapján (*pl. társadalmi mobilitás, társadalmi normák, nyitottság, illetve zártság*).

Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő történelmi személy életművét.

Ismerje a politikai érdekérvényesítés különböző formáit (*pl. pártok, szakszervezetek, civil szervezetek*).

Tudja ismertetni a többpárti parlamentarizmus és az ún. parlamenti váltógazdaság működését, az ellenzéki pártok szerepét.

Legyen képes bemutatni a demokratikus hatalomgyakorlás, a hatalommegosztás és a hatalomellenőrzés eszközeit és módszereit.

Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát összehasonlítani.

Legyen képes a kormányzás szintjeit megkülönböztetni, és formáit különböző korokban (*pl. központi kormányzati intézmények, helyi közigazgatás, megyék, városi önkormányzat*) bemutatni.

Legyen képes bemutatni az állam és az egyház viszonyának változásait különböző korokban.

Ismerje az emberiség fejlődése során megfogalmazott korszakokat meghatározó eszméket, ideológiákat.

Legyen képes a nemzetállamok kialakulásának történelmi körülményeit, jellemzőit bemutatni.

Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, az egyes országok, szövetségi rendszerek közötti konfliktusok kiváltó okait, a konfliktusban résztvevők célkitűzéseit, és az azokat lezáró békeszerződéseket.

Legyen képes egy-egy háborút bemutatni, a háború kimenetelét meghatározó tényezőket elemezni.

Tudja mérlegelni a háborús terhek és következmények (*pl. vereség, emberveszteségek, gazdasági kimerültség, növekvő hátországi elégedetlenség*) hatásait a hadviselő országokra.

Legyen képes bemutatni a második világháború utáni döntő világpolitikai folyamatokat, és a nemzetközi együttműködés színtereit.

Értse a globalizáció jelenségeit, és értelmezze a globális problémákat.

Legyen képes értelmezni az európai integráció alapelveit.

7. évfolyam

Évi óraszám: 74

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Információk gyűjtése statisztikai adatokból.
Önálló kutatás adott témában, melynek végeredménye rövidebb összefoglaló kiselőadás vagy esszé.
Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok alapján kézikönyvekből és ismeretterjesztő művekből.
Korabeli írásos források összevetése megadott szempontok alapján.
Történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélésének összevetése.
Különböző típusú képi információk gyűjtése egy adott témához.
Információk gyűjtése CD-k, DVD-k segítségével előre meghatározott szempontok alapján.
Kutatás informatikai eszközök felhasználásával adott témában tanári segítséggel.
Írásos források összegyűjtése megadott szempontok alapján.
A hírközlési forradalom jelentőségének megértése.
Anyaggyűjtés tanári segítséggel több szempontból egy adott témában.
Különböző képi információk jellegzetességeinek felismerése.
Valamely kijelölt téma több szempontú feldolgozása csoportmunkában, tanári irányítással.
A XIX. századi történelmi eseményekről szóló dalok, történetek, mondák feldolgozása.
Információk gyűjtése az Internetről.

Kifejezőképességek

Összehasonlító diagramok, grafikonok, táblázatok készítése különböző statisztikák adatainak felhasználásával.
Szerepjáték: valamely korszak jellemző alakjának egyes szám első személyű bemutatása.
Vázlat készítése csoportmunkában.
Összefüggő felelet megadott történelmi témáról, a megismert fogalmak felhasználásával.
A megismert sematikus rajzok, ábrák élőszóban való megelevenítése.
Saját vélemény érthető megfogalmazása, mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembe vétele.

Tájékozódás időben

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek összevetése térkép alapján.
Gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének felismertetése.
Térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeinek időbeli, térbeli összevetése.
Ma is előforduló jelenségek, konvenciók, eszmék, intézmények felismerése, összevetése mai jellegzetességeikkel.

Kronologikus táblázatok önálló készítése.

Események egyidejűségének megállapítása, történelmi események elhelyezése az időben.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismertetése történelmi térképek összehasonlítása.

Országok területi változásainak megfigyelése különböző térképeken.

Témakörök

Tartalmak

I. A polgári átalakulás kora 9 óra

Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása
Eszmék, személyiségek és események a felvilágosodás
és a francia forradalom korából
Napóleon és Európa
A mezőgazdaság és a gépek forradalma
Az ipari forradalom társadalmi következményei
Életmód a kapitalizálódó Európában

Kronológia:

1776, 1789, 1815.

Személyek:

Washington, Rousseau, XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon,
Watt, Stephenson.

Fogalmak:

alkotmány, emberi jogok, felvilágosodás, népfelség elve, hatalmi
ágak, forradalom, jakobinus, terror, nemzet, ipari forradalom,
mezőgazdasági forradalom, gyár, vállalkozó, haszon, tőkés,
bérmunkás, kapitalizmus.

Topográfia:

Boston, Waterloo, Versailles, Párizs.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1783, 1804, 1813.

Személyek:

Thomas Jefferson, Danton.

Fogalmak:

köztársaság, enciklopédia, vetésforgó.

Topográfia:

Valmy.

**II. Képek
a XVIII. századi
Magyarországról
8 óra**

A Habsburgok államberendezkedése
A soknemzetiségű Magyarország
Mária Terézia és II. József
A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása
Magyarországon

Kronológia:

1711, 1740-1780, 1767.

Személyek:

Mária Terézia, II. József.

Fogalmak:

betelepítés, bevándorlás úrbérrendezés, állandó hadsereg, vallási türelem, államnyelv, oktatáspolitikai.

Topográfia:

Szatmár, Bécs, Pozsony.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1754, 1791.

Személyek:

II. Lipót.

Fogalmak:

Pragmatica Sanctio, Ratio Educationis.

Topográfia:

Győr.

**III. A polgárosodás
kezdetei
Magyarországon
17 óra**

Országgyűlések Pozsonyban
Politika élet a reformkorban
A magyar nyelv ügye
Gróf Széchenyi István programja
Kossuth Lajos programja
Életrajzok a reformkori Magyarországon
1848. március 15-e
Polgári törvények
Nemzetiségek ébredése
Képek a szabadságharc csatáiból

Kronológia:

1830-1848, 1840, 1844, 1848. március 15., 1848. szeptember 29.,
1849. október 6..

Személyek:

gróf Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor,
gróf Batthyány Lajos, Görgey Artúr, Bem József, Ferenc József
Haynau.

Fogalmak:

országgyűlés, arisztokrácia, alsótábla, felsőtábla, reformkor,
közteherviselés, örökváltság, zsellér, nyilvánosság, cenzúra,
sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás,
nemzetiség, honvédség, trónfosztás.

Topográfia:

Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Világos, Arad.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1830, 1837, 1846, 1848. április 11., 1848. augusztus 13..

Személyek:

Wesselényi Miklós, Kölcsey Ferenc, Táncsics Mihály, Jellasics.

Fogalmak:

kormányzó.

Topográfia:

Pest, Pozsony, Kápolna, Erdély.

**IV. Nemzetállamok
kora
7 óra**

Az amerikai polgárháború/okok, előzmények, világhatalom/
Új európai nemzetállamok/Németország, Olaszország/
Az állam új feladatai: oktatásügy, egészségügy, szociálpolitika
Életmód
A II. ipari forradalom

Kronológia:

1861-1865, 1871.

Személyek:

Bismarck, Garibaldi, Lincoln, Edison.

Fogalmak:

polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium,
szociálpolitika, tömegkultúra, központi hatalmak, antant.

Topográfia:

Németország, Olaszország.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1863. január 1.,

Személyek:

III. Napóleon.

Fogalmak:

ipari forradalom.

Topográfia:

Gettysburg, Könnigratz.

V. A dualizmus kora
17 óra

Magyarország a szabadságharc bukása után
A kiegyezés
Képek a politikai életről
Gazdasági felzárkózás
A polgárosodó magyar társadalom
Világváros születik: Budapest
A hagyományos falusi társadalom élete (a lakóhely néprajzi
tájegységének feldolgozása: gazdálkodás, település, életmód,
népszokások)
A millennium: sikerek és válságjelek

Kronológia:

1867, 1868, 1867-1916.

Személyek:

Ferenc József, Deák Ferenc, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös
József, Tisza Kálmán.

Topográfia:

Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest.

Fogalmak:

emigráció, kiegyezés, közös ügyek, polgárosodás, dzsentrí,
nagypolgárság, kispolgárság, asszimiláció, millennium.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1849-1850, 1894, 1895-1896.

Személyek:

Tisza Kálmán, Tisza István, Eötvös József.

Fogalmak:

passzív ellenállás.

Topográfia:

Erdély, Ausztria.

VI. Az első világháború
9 óra.

A háború okai, céljai jellege
A háború első évei
Újszerű jelenségek a hadviselésben
Háborús vereség és tényezői
Magyarország a világháborúban
A békerendszer

Kronológia:

1914-1918, 1917.

Személyek:

Ferenc Ferdinánd, Wilson, Clemenceau, Lloyd George.

Topográfia:

Szarajevó, Szerbia, Németország, Oroszország, Franciaország, Anglia.

Fogalmak:

villámháború, állóháború, hátország, békerendszer, bolsevik, szovjet antant.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1918 október.

Személyek:

Orlando.

Fogalmak:

monopóliumok, búvárhajó-háború.

Topográfia:

Gorlice, Isonzó, Erdély, Románia.

VII. A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:
1 óra

A katasztrófavédelem kezdetei Magyarországon: a tűzoltóság megszervezése, Széchenyi Ödön
A XIX. század emlékei a lakóhelyen és környékén

VIII. Mélységelvű témák	A soknemzetiségű Magyarország: nemzeti és etnikai kisebbségek együttélése, kultúrája
1 óra	A XIX. század emlékei a lakóhelyen és környékén
IX Mindennapi élet, életmódtörténet	<i>A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:</i>
1 óra	Oktatás, diákok Magyarországon a XVI. - XX. század elejéig Város és falu az új és a legújabb korban

Év végi összefoglalás
4 óra

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Tudjon kapcsolatot és összefüggést találni a magyar és az egyetemes történelem eseményei között. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XIX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Ismerje fel a 18. század végi és a XIX. századi magyar történelem főbb korszakaiban felmerülő problémák fontosságát. Legyen képes kiemelni a történelmi források tartalmának lényegi elemeit.

8. évfolyam

Évi óraszám: 74

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Önálló vázlat készítése.
Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában.
Irányított és önálló számítógépes dokumentumkészítés, szerkesztés adott témában.
Korabeli írásos források összevetése saját szempontok alapján.
Riport/interjú készítése szemtanúkkal adott témáról megadott szempontok szerint.
Adott témájú, de eltérő adatok, adatsorok összevetése, az eltérések okainak felderítése tanári segítséggel.
Dokumentumfilmek elemzése tanári segítséggel.
A televízió, a rádió, napi és hetilapok adott témájú híryanagának összevetése tanári segítséggel.
Információk szerzése dokumentumfilmekből, televízióból.
Információk szerzése napi és hetilapokból.
Információk szerzése rádióműsorokból.
Az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek történeti szempontú elemzése (technika, ökológia, fizika, stb.)
Dokumentumfilmek és játékfilmek jellemző részleteinek értelmezése, mondanivalójának rövid leírása.
A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása.

Kifejezőképességek

Az egyetemes és a magyar történelem eseményeinek rendszerezése.
Adott történelmi és jelenismereti téma csoportos megvitatása a tanár által előzetesen megadott szempontok alapján.
Gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális jelenségek összefüggéseinek felismerése és megfogalmazása.
Adott jelenismereti téma/helyzet megjelenítése szerepjátékkal.
Statisztikai adatok bemutatása.
Ökológiai problémák összetevőinek felismertetése, történeti okainak felderítése.

Tájékozódás időben

Önálló kutatás az iskolai oktatásban megjelenő tudományterületek változásairól.
Szinkronisztikus kronológiai táblázatok készítése.

Tájékozódás térben

A tanult időszak időbeli és térbeli változásainak felismerése történelmi térképek összehasonlításával.

Témakörök

**I. A világ a 20-as és
30-as években
14 óra**

Tartalmak

Európa az első világháború után
/Hatalmi átrendeződés Európában az első világháború után,
Népszövetség/
A Monarchia sorsa
Kelet-Közép-Európa
Modern idők, az életmód és a nők szerepének változása
A nagy gazdasági világválság és megoldási módjai-az Egyesült
Államok
A náciizmus Németországban
A sztálini Szovjetunió
Út a háború felé

Kronológia:

1929-1933, 1938.

Személyek:

Hitler, Sztálin, Rooseveltt.

Fogalmak:

jelenkor, parlamenti demokrácia, gazdasági válság, nemzeti
szocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, koncentrációs tábor,
egypártrendszer, sztálinizmus, tervgazdálkodás, propaganda.

Topográfia:

Szovjetunió, München, Németország.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1923, 1936, 1933.

Személyek:

Foch, Atatürk.

Fogalmak:

tervgazdálkodás, propaganda fasizmus, GPU.

Topográfia:

Ankara, New York.

**II. Magyarország a
két világháború között
14 óra**

Az Őszirózsás forradalom
Polgári köztársaság
Tanácsköztársaság államszerkezete és bukása
Ellenforradalom
Trianon és következményei
A bethleni konszolidáció
A gazdasági világválság és Magyarország
Gömbös tevékenysége
Külpolitika a Horthy-korszakban
Életmód és szellemi élet a két világháború között

Kronológia:

1918, 1919, 1920.

Személyek:

Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Gömbös Gyula.

Fogalmak:

őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, konszolidáció, irredentizmus, kommunisták.

Topográfia:

Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Észak-Erdély.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1927.

Személyek:

Garbai Sándor, Apponyi Albert.

Fogalmak:

direktórium, kormányzó.

Topográfia:

Kassa, Arad.

**III. A második
világháború
8 óra**

A második világháború
Magyarország a második világháborúban

Kronológia:

1939, 1941, 1944. március 19, 1944. október 15, 1945. május 9.,
1945. szeptember 2.

Személyek:

Churchill, Teleki Pál.

Fogalmak:

totális háború, hadigazdaság, gettó, deportálás, munkaszolgálat,
népirtás, „hintapolitika”, nyilasok, partizán, antifasiszta ellenállás,
háborús bűnös.

Topográfia:

Sztálingrád, Normandia, Auschwitz, Hirosima, Jalta, Potsdam.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

Szálasi Ferenc, Roosevel, Sztálin.

Személyek:

Montgomery, Eisenhower, Rommel.

Fogalmak:

Csigaoffenzíva, D-nap.

Topográfia:

Pearl Harbor.

IV. A globalizálódó világ
11 óra

A kétpólusú világ
Polgári demokráciák
Kommunista diktatúrák
A világgazdaság
Az európai integráció és az Európai Unió
Globális problémák - a globalizáció problémái

Kronológia:

1945, 1949, 1962, 1972, 1975.

Személyek:

Sztálin, Truman, Gorbacsov, Reagan.

Fogalmak:

hidegháború, kommunista diktatúra, harmadik világ, világgazdaság, globalizáció, integráció, népességrobbanás, fogyasztói társadalom, környezetkárosítás.

Topográfia:

Helsinki, Moszkva, Washington, Róma.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1955.

Személyek:

Brezsnyev.

Fogalmak:

SALT-I, SALT-II, Brezsnyev doktrína.

Topográfia:

Athén, Schengen, Brüsszel.

**V. Magyarország
története napjainkig
14 óra**

Magyarország a keleti blokkban - a koalíciós évek
Sztálinizmus Magyarországon - a Rákosi-korszak
1956-os forradalom és szabadságharc
A Kádár-korszak
A magyar társadalom átalakulása
A határon túli magyarok
A népi kultúra hagyományai a határon túl
(pl. Székelyföld, Kárpátalja, Felvidék)
A rendszerváltozás

Kronológia:

1945, 1948, 1956. október 23, 1989-1990.

Személyek:

Rákosi Mátyás, Nagy Imre, Kádár János, Antall József, Göncz Árpád.

Fogalmak:

pártállam, kollektivizálás, rendszerváltozás, földosztás, államosítás.

Topográfia:

Románia, Erdély, Szlovákia, Felvidék, Kárpátalja, Szerbia, Horvátország.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1947.

Személyek:

Tildy Zoltán, Nagy Ferenc.

Fogalmak:

infláció, ÁVÓ, internálás.

Topográfia:

Párizs.

VI. Állampolgári ismeretek
4 óra

Az állam és polgára
A nyilvánosság
A politikai rendszer intézményei
Részvétel a közügyekben
Emberi jogok - társadalmi kötelezettségek
A gyermek jogai

Fogalom:

állam, nemzet, nemzetiség, etnikum állampolgárság, választási alapelvek, népszavazás, emberi jogok.

VII. Mélységelvű témák
2 óra

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet részletesebben, nagyobb időkeretben kell feldolgozni:
Nők és férfiak a múltban. (a XIX. és a XX. században)
Diákjogok, diákszervezetek a mai Magyarországon
Történetek és visszaemlékezések a lakóhely XX. századi történelméből

VIII. Mindennapi élet, életmódtörténet
2 óra

A tanév során az alábbi témák közül legalább egyet kötelező feldolgozni:
Családom története a XX. században
Tömegtársadalom, nagyvárosi életmód

IX. Összefoglalás
5 óra

A továbbhaladás feltételei

A diák tudjon önálló könyvtári munka alapján kiselőadást tartani. Tudja, mi történt Európa más régióiban a magyar történelem egy-egy kiemelkedő eseménye idején. Legyen képes összefüggéseket találni a történelmi események és a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai között. Tudja a XX. századi magyar és egyetemes történelem legfontosabb fordulópontjait, idejét. Tudja ismertetni a demokráciák és diktatúrák legjellemzőbb vonásait. Legyen képes néhány jelentős eseményhez kapcsolódó forrást összehasonlítani. Ismerje a mai Magyarország közjogi és politikai rendszerének alapelemeit. Környezetének, lakóhelyének fontos történelmi eseményeit el tudja helyezni a köztörténet folyamában.

Szemponatok a tanulók teljesítményének értékeléséhez

Az értékelés célja a tanuló előrehaladásának, illetve a tanári közvetítés módjainak (a tanítás eredményességének) vizsgálata.

A továbbhaladás feltételei című fejezet felsorolja azokat a kiemelt képességeket, amelyekben a diákoknak fejlődést kell elérniük.

A fejlesztendő képességek rendszerezve a következők:

- Megjegyzés, reprodukció: tények, elemi információk megjegyzése, megértése, fogalmak felismerése, szabályok ismerete és reprodukálása, események, jelenségek időben és térben való elhelyezése.
- Egyszerűbb és bonyolultabb összefüggések megértése, egyszerűbb szöveg megalkotása, átkódolás, transzformációs képességek (kép-szöveg, szöveg-szöveg, egyszerűbb ábra-szöveg).
- Alkalmazás ismert vagy új szituációban, szóbeli (egyéni és társas) és írásbeli kommunikációs képességek kialakítása, lényegkiemelő képesség fejlesztése.
- Önálló véleményalkotás, értékelés történetekről, jelenségekről, személyekről, konfliktusokról.

A tanárnak a tanulók évközi munkáját folyamatosan figyelemmel kell kísérnie.

A tanulók teljesítményének osztályzattal vagy szöveges formában történő értékelése a tanulói ismeretek, tevékenységek, szóbeli és írásbeli értékelése alapján történhet:

- Szóbeli és/vagy írásbeli beszámoló egy-egy résztémából.
- Témazáró dolgozatok írása, értékelése
- Kiselőadás, írásbeli vagy szóbeli beszámoló egy-egy témakörben a megadott szempontok, vagy önálló gyűjtés alapján, ennek értékelése
- Előre kiadott témák közül tetszés szerint választott kérdéskör feldolgozása (képi, írásbeli, szóbeli) és ennek értékelése.
- Szituációs játékok (történetek, népszokások eljátszása), vitaszituációkban való részvétel, kézműves tevékenységek stb. írásbeli, szóbeli értékelése.
- Projektmunkában való részvétel (egyéni vagy csoportos) szóbeli, írásbeli értékelése.

TÖRTÉNELEM

9.-12. évfolyam

Célok és feladatok

A gimnáziumi történelemtanítás céljai és feladatai az általános iskolában tanult ismeretekre épülnek

A történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségvonás kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi eseményekben résztvevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszik lehetővé, amelyek által az egyén mint társas lény és állampolgár megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében. A történelem és a hozzá kapcsolódó műveltségterületek moduljainak feladata, hogy e célok eléréséhez a szükséges tartalmat közvetítsék.

Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításának olyan körülményeit kell megteremtelnünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára.

A történelem, a társadalom, megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média modern eszközeinek. A tanulók tudása ne szűküljön le pusztán a tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is együtt járjon. Csak így alakulhat ki az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszony a társadalomtudományokhoz.

A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődéstörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényre jutó értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának, érvényesülésének vagy kiüresedésének bemutatására.

A múlt sorskérdéseiben mai életünk problémái is megjelenhetnek.

Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, az önmagáért vállalt felelős magatartásban. Mindennek feltétele olyan kritikai szemléletmód fejlesztése, amelynek segítségével a jelenben és a múltban is képes a lehetséges az alternatívák meglátására és értékelésére.

A tantárgy keretében a környezeti nevelés alábbi szempontjait igyekszünk megvalósítani.

A tanulók ismerjék fel a természet világa és a történelem világa közötti összefüggéseket!

A történelmi szemlélet arra figyelmeztet, hogy a különböző civilizációk, társadalmak a legrégebbi időktől fogva párbeszédet folytattak a természettel, amely nemcsak lehetőségeket biztosított, hanem korlátokat is szabott nekik. És bizony súlyos árat kellett fizetniük akkor, ha ezt nem vették figyelembe (pl. Mezopotámia, Húsvét-szigetek), ökológiai válságok, sőt katasztrófák (ha nem is földi méretekben, mint napjainkban) sajnos szép számmal előfordultak korábbi századokban, sőt ezredekben is.

Ugyanakkor tudták azt is, hogy bölcsen kell gazdálkodniuk ősök örökségével, csak így adhatják azt tovább az utánuk következő nemzedékeknek is.

Az ökológiai szemlélet ugyanúgy hasznos a történelem számára is: figyelmeztet arra, hogy a természeti körülményekhez való alkalmazkodás döntő jelentőségű egy-egy társadalom életében, ezek figyelembevételével új oldalról, más fényben tünteti fel a történelmi eseményeket.

A magyarság múltját, a különböző korokat is érdemes a természettel való együttélés különböző szakaszaiként szemlélni, új színnel gyarapítva így egy-egy kor képét (pl. a honfoglalás korának állapota vagy a XIX. századi folyószabályozási munkák).

Fejlesztési követelmények a középszintű érettségi letételéhez

A gimnáziumi történelemtanítás a forráskezelés készségeinek fejlesztésében jelentősen túllép az általános iskolai szinten. A gimnáziumi tanulmányok végére a tanulóknak ismerniük kell a különböző fajtájú elsődleges és másodlagos források kezelésének, elemzésének alapszabályait, a tudományos anyaggyűjtés elemeit. Alapkövetelmény a tájékozódás készsége könyvtárakban, kézikönyvekben, lexikonokban, atlaszokban, ismeretterjesztő folyóiratokban. Járatosnak kell lenniük az internetes keresőprogramok és a történelem továbbá társtudományai anyagát hordozó CD-ROM-ok kezelésében.

A történelmi-társadalmi jelenségek ok-okozati viszonyai mindig összetettek. Miközben az oksági viszonyok felismertetésével igényt ébresztünk a történelmi jelenségek elrendezésére, a diákoknak tudniuk kell, hogy a történelemben nagyon ritkák az egyértelmű összefüggések. Okok és következmények bonyolult hálójában kell bemutatniuk és értelmezniük az egyének és csoportok indítékait, választási lehetőségeit és kényszereit is. Mindennek feltétele az adott történelmi-társadalmi helyzet lényeges és lényegtelen jelenségeinek elhatárolása. Kívánatos, hogy az egyén felelősséggel viszonyuljon a közügyekhez. Ezt a beállítódást erősítheti a történelemtanítás azzal, ha a reális képet alakítja a fiatalokban az egyének és csoportok szerepéről az események alakulásában.

Az ismeretszerzési és feldolgozási képességek formálása elválaszthatatlan a kifejező-képességek fejlesztésétől. A történelmi tanulmányaik során a diákoknak el kell jutniuk az események elbeszélésétől, az elsődleges és másodlagos források pontos tartalmi ismertetésétől, gondolatmenetük adatokkal és nevekkel együtt történő felidézésétől a beszámoló és kiselőadások élvezhető, követhető megtartásáig, a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés, érvelés szóbeli formáinak gyakorlati alkalmazásáig.

Megfelelően alkalmazva a történelem és a társtudományok legfontosabb fogalmait és szakkifejezéseit.

Szóbeli, vagy írásbeli feladatok elvégzésekor törekedjenek a téma, probléma tömör, egyértelmű megfogalmazására, megoldására. A diákok ismerjék a vázlat- és felelettervkészítés, a kivonatolás és jegyzetelés (élőszóban vagy hangfelvételtől elhangzó előadásról, magyarázatról, fejtegetésről), a táblázatkészítés technikáit, illetve a szövegszerkesztő programok alkalmazását.

A képi kifejezés módszerei közül a középiskolában lehetőséget kell adnunk diagramok, grafikonok elkészítésére, elemzésére, képi ismerethordozók gyűjtésére, válogatására, esetleg készítésére (fénykép, videofelvétel).

Fontos feladat az időben való tájékozódás képességének és készségének fejlesztése. Bármelyik történelmi esemény megismeréséről is van szó, a megértés alapvető feltétele, hogy tanulók lássák egységben a topográfiai és a kronológiai adatokat. A diákoknak tudniuk kell az események sorrendjét, fel kell ismerniük az egy időben zajló eseményeket. Tudniuk kell a legfontosabb évszámokat. Nem okozhat nehézséget számukra az egyszerű kronológiai táblázatok elkészítése, kronológiai munkák használata.

Fontos a történelmi térben való tájékozódás képességeinek továbbfejlesztése is. A történelmi térképek olvasása, a terület és távolság kiszámítása és becslése, egyszerűbb térkép-vázlat önálló megrajzolása készség szintű tudássá kell, hogy váljon. A diákoknak fel kell ismerniük a történelmi tér változásait. A legfontosabb történelmi helyeket el kell helyezniük vaktérképen is.

Képessé kell válniuk a történelmi és földrajzi térképek összekapcsolására, a történelem eseményeinek és a természeti feltételek viszonyának érzékeltetésére. Mindezek gyakorlása során alkalmat kell teremteni az ökológiai szemléletmód kialakítására is a történelmi jelenségek értelmezésében.

Kompetenciák

1. Források használata és értékelése

Az írásos forrásokat tudja típusuk (*pl. törvény, levél, kiáltvány*) alapján csoportosítani, meghatározni jellemzőiket, megadott dokumentumok alapján bemutatni.

Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni és azokat a forrás és saját ismeretei alapján indokolni.

Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni.

Tudja rekonstruálni és bemutatni az álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékokat korabeli források (*pl. újságcikkek, emlékiratok, beszédek, naplók*) segítségével.

Legyen képes karikatúrák vagy szimbolikus ábrázolások alapján a szerző álláspontját bemutatni.

Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.

Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat (*pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági*) bemutatni.

Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni.

Legyen képes szöveges forrás, adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni.

Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére. Tudja indokolni ezzel kapcsolatos állításait.

Legyen képes a tartalmi követelményekben szereplő témákhoz kapcsolódó szemléltető ábrák kiegészítésére.

Legyen képes megadott kulcsszavak segítségével társadalmi vagy kormányzati struktúrát önállóan ábrázolni.

Legyen képes megállapítani, hogy a szerző az idézett dokumentum megírásakor a rendelkezésre álló (mellékelt) források közül melyiket használhatta.

Legyen képes a forrás elemzése és értelmezése során megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat.

Legyen képes megadott források alapján kifejtetni, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését.

Legyen képes a többféle megítélés közötti különbségeket, valamint azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket megfogalmazni.

Legyen képes érvekkel alátámasztott vélemények bemutatására az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.

2. A szaknyelv alkalmazása

Legyen képes a történelmi szakszókincset használni.

Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.

Tudja, hogy bizonyos fogalmak (pl. *rabszolga, gyarmat, vármegye*) a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak.

Legyen képes e különböző jelentéseket források segítségével értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.

Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.

Történelmi térképvázlat és más segédlet (pl. *forrás, kulcsszavak, szempontok*) alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit.

Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.

Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni.

Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot, vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni.

Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.

Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.

Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait.

Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján (pl. *azonos év, évtized, helyszín*).

Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani (pl. *gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás*).

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

Legyen képes történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.

Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.

Legyen képes a történelmi események, összefüggések lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.

Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.

Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.

Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget.

Mutassa be az egyes korszakok nagyobb történelmi régiói közötti fontosabb különbségeket.

Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

Legyen képes hasonló történelmi eseményeket (pl. *háborúk, békekötések, forradalmak*) megadott vagy önálló szempontok alapján összehasonlítani.

Legyen képes történelmi eseményhez megadott szempontok szerint analógiákat keresni, választását indokolni.

Legyen képes szabadon választott történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon végigkísérni.

Legyen képes egy ország vagy régió történelmét szabadon választott szempontból hosszabb időtávon keresztül bemutatni.

Legyen képes a tanult történelmi korokat sokrétűen (*pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti szempontból*) összehasonlítani.

Hozzon példát arra, hogy a magyar történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek.

Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét több szempontból bemutatni.

Legyen képes források alapján történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a gazdaság változásait.

Tudja jellemezni a tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplőit az adott korban.

Tudja különböző szempontok alapján összehasonlítani az eltérő gazdasági fejlődésű területeket (*pl. centrum, periféria*).

Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját. Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni.

Legyen képes feltárni és értelmezni a felekezeti, társadalmi, politikai és népesedési viszonyok kölcsönhatását.

Legyen képes értelmezni az egyén és a közösség érvényesülési (*pl. katonáskodás, hivatal*) és érdekérvényesítési (*pl. céh, pártok*) lehetőségeit és korlátait a különböző történelmi korokban, helyzetekben.

Tudja jellemezni a társadalmi viszonyokat különböző szempontok alapján (*pl. társadalmi mobilitás, társadalmi normák, nyitottság, illetve zártság*).

Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő történelmi személy életművét.

Ismerje a politikai érdekérvényesítés különböző formáit (*pl. pártok, szakszervezetek, civil szervezetek*).

Tudja ismertetni a többpárti parlamentarizmus és az ún. parlamenti váltógazdaság működését, az ellenzéki pártok szerepét.

Legyen képes bemutatni a demokratikus hatalomgyakorlás, a hatalommegosztás és a hatalomellenőrzés eszközeit és módszereit.

Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát összehasonlítani.

Legyen képes a kormányzás szintjeit megkülönböztetni, és formáit különböző korokban (*pl. központi kormányzati intézmények, helyi közigazgatás, megyék, városi önkormányzat*) bemutatni.

Legyen képes bemutatni az állam és az egyház viszonyának változásait különböző korokban. Ismerje az emberiség fejlődése során megfogalmazott korszakokat meghatározó eszméket, ideológiákat.

Legyen képes a nemzetállamok kialakulásának történelmi körülményeit, jellemzőit bemutatni.

Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, az egyes országok, szövetségi rendszerek közötti konfliktusok kiváltó okait, a konfliktusban résztvevők célkitűzéseit, és az azokat lezáró békeszerződéseket.

Legyen képes egy-egy háborút bemutatni, a háború kimenetelét meghatározó tényezőket elemezni.

Tudja mérlegelni a háborús terhek és következmények (*pl. vereség, emberveszteségek, gazdasági kimerültség, növekvő hátszági elégedetlenség*) hatásait a hadviselő országokra.

Legyen képes bemutatni a második világháború utáni döntő világpolitikai folyamatokat, és a nemzetközi együttműködés színtereit.

Értse a globalizáció jelenségeit, és értelmezze a globális problémákat.

Legyen képes értelmezni az európai integráció alapelveit.

9. évfolyam

Évi óraszám: 74

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Lényegkiemelés megadott szempontok szerint. Azonos eseményről, jelenségről készült különböző forrásrészletek összehasonlítása. Tudományos ismeretterjesztő szöveg lényegének kiemelése, tartalmi összehasonlítása egyéb ismeretforrásokkal.

Tájékozódás kézikönyvekben, az ismeretterjesztő folyóiratok repertóriumában és az Internet valamely magyar nyelvű keresőprogramjában.

Ellentétes nézetek összehasonlítása és megvitatása az őstörténet, az ókor és a középkor kutatásával kapcsolatban.

Tematikus bibliográfiák készítése az iskolai és közkönyvtárak felhasználásával.

Eltérő álláspontok felismerése megadott történelmi források és tudományos feldolgozások szövegében; az eltérések okainak vizsgálata.

Másodlagos forrásokban fellelhető leegyszerűsítő vélemények kritikus értelmezése tanári rávezetéssel.

Jegyzetkészítés kb. 5-6 percnyi normál beszédtempójú előadásrészletről.

Kivonat készítése rövidebb (4-5 oldal) tudományos-ismeretterjesztő szövegrészletről, feleletterv készítése megadott témáról.

Kifejezőképességek

Híres ókori és középkori tárgyi emlékek felismerése, azok bemutatása élőlőszóban.

A változás történelmi jellegének értelmezése meghatározott ős-, ó- és kora középkori jelenségekben, folyamatokban.

Vitaindítók tartása adott témáról tanári útmutatás alapján.

Szóbeli ismertető (felelet, kiselőadás) tartása előzetes vázlatkészítéssel.

Előre megadott álláspontok képviselése egyes történelmi kérdések megvitatása során.

Táblázatkészítés demográfiai, gazdasági- és társadalomtörténelmi adatok bemutatásához.

Kiemelkedő történelmi személyiségek döntéseinek értékelése.

Tájékozódás időben

A keresztény időszámítás összehasonlítása az egyiptomi, a görög, a római és az iszlám időszámítással.

A magyar őstörténet, a vándorlás és a honfoglalás eseményeinek hozzárendelése az egyetemes vagy az európai történelem nagy korszakaihoz.

Időrendi táblázat készítése.

Tájékozódás térben

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek megállapítása történelmi és földrajzi térképlapok egymás mellé illesztésével, a szaktanár útmutatása alapján. Történelmi helyek megkeresése mai helyzetet tükröző térképeken. Sematikus rajz készítése egy-egy történelmi táj egységeiről.

TÉMAKÖRÖK   TARTALMAK

I. Az őskor és az ókori Kelet. 9 óra

Az emberré válás Magyarországi vonatkozásai
A folyamvölgyi kultúrák (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína)
Városállamok és birodalmak
Az egyes civilizációk vallási és kulturális jellemzőinek azonosítása

Kronológia:

Kr. e. 3000 körül, Kr. e. XVIII. sz., Kr. e. X. sz., Kr. e. 525.

Személyek:

Kheopsz, Hammurapi, II. Ramszesz, Dávid, Salamon, I. Dareiosz, Xerxész, Buddha, Csin Si Huang-ti, Konfuciusz.

Fogalmak:

despotizmus, politeizmus, monoteizmus, Biblia, állam, hieroglifa, vallási dualizmus, kaszt, buddhizmus, brahmanizmus.

Topográfia:

Rudabánya, Vértesszőlős, Mezopotámia, Egyiptom, Fönícia, Palesztina, Sumer, Asszíria, Perzsia, India, Kína, Babilon, Türosz, Júdea, Izrael.

Lehetséges plusz tartalmak:

Kronológia:

Kr. e. 7. évezred, Kr. e. 612, Kr. e. 538, Kr. e. 1400, Kr. e. VI. század.

Személyek:

Gilgames, Sarrukin, Assurbanapli, Ménész, Dzsószer, Saul, Nabu-kudurri-uszur, Kürosz, Kambüszész, Asóka.

Fogalmak:

ember, emberfajták, templomgazdaság, ékírás, hangjelölő írás, nomadizálás.

Topográfia:

Úr, Uruk, Memphisz, Perszepolisz, Szidon, Búblosz, Ugarit, Ninive, Assur, Harappa, Mohendzsodaro.

**II. Az ókori
Görögország.
11 óra**

A poliszrendszer és előzményei/Utalás a krétoi és a mükénéi kultúrára/
A demokrácia kialakulása Athénban, a demokrácia fogalma
/Az athéni demokrácia intézményei, működése./
A spártai állam
A görög hitvilág, művészet, tudomány és mindennapok
/A görög hitvilág néhány jellemző vonása-többistenhit, halhatatlan
istenek-a legfontosabb nevek ismerete./
A klasszikus kor és a hellenizmus kimagasló kulturális emlékei

Kronológia:

Kr.e. XIII. sz., Kr.e. 776, Kr.e. 621, Kr.e. 594, Kr.e. 508.

Személyek:

Szolón, Peiszisztratosz, Kleiszthenész, Miltiadész, Leonidász,
Themisztoklész, Periklész, Pheidiász, Hérodotosz, Thuküdidész,
Szókratész, Platón, Arisztotelész.

Fogalmak:

polisz, arisztokrácia, arkhón, démosz, türannisz, eklészia, esküdtbírótság,
demokrácia, sztratégosz, cserépszavazás, filozófia, hellenizmus.

Topográfia:

Athén, Spárta, Olümpia, Peloponnészosz, Makedónia, Alexandria.

Lehetséges plusz tartalmak:

Kronológia:

Kr. e. XVI-XIII. század, Kr. e. VIII-VI. század, Kr. e. 560-510,
Kr. e. III-I. század.

Személyek:

Minósz, Drakón, Ariszteidész, Alkibiadész, Ptolemaiosz, Epikurosz,
Zénon.

Fogalmak:

gyarmatosítás, phülé, helóták, metoikoszok, perioikoszok, hoplita,
szofisták.

Topográfia:

Mükéné, Trója, Szürakuszai, Tarasz, Milétosz, Naukratisz, Tanaisz,
Délosz.

III. Az ókori Róma.
14 óra

Róma városállamból birodalommá válik
A köztársaság virágkora és válsága
/Kitekintés a kezdetekre./
A hódító háborúk és társadalmi, politikai következményeik a köztársaság korában
A principátus rendszere
A római építészet jelentős alkotásainak azonosítása
A római történetírók
A kereszténység kialakulása és elterjedése
A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása
Pannónia
A római városépítés jellegzetességei és emlékei Pannóniában

Kronológia:

Kr.e. 753, Kr.e. 510, Kr.e. 367, Kr.e. 287, Kr.e. 264–241, Kr.e. 218–201, Kr.e. 168, Kr.e. 48, Kr.e. 31, 212, 313, 395, 476.

Személyek:

Hannibal, Cornelius Scipio, Gracchus-testvérek, Marius, Sulla, Spartacus, Ciceró, Pompeius, Caesar, Antonius, Augustus, Diocletianus, Názáreti Jézus, Pál, Constantinus, Attila, Lívius, Tacitus, Plutarkhosz.

Fogalmak:

patrícius, plebejus, cliens, consul, senatus, dictator, néptribunus, censor, provincia, senatori rend, lovagrend, triumvirátus, principatus, limes, legio, colonus, dominatus, zsinagóga, diaszpóra, apostol, egyház, püspök, zsinat.

Topográfia:

Róma, Karthágó, Cannae, Záma, Hispania, Gallia, Actium, Dacia, Pannónia, Jeruzsálem, Konstantinápoly, Aquincum, Sopianae, Savaria.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

Kr. e. 494, Kr. e. 451, Kr. e. 443, Kr. e. 396, Kr. e. 326, Kr. e. 202, Kr. e. 133, Kr. e. 105, Kr. e. 74-73, Kr. e. 60, Kr. e. 43, Kr. u. 284, Kr. u. 325, Kr. u. 451.

Személyek:

Servius Tullius, Crassus, Kleopatra, Lepidus, Arius, Aetius, Odoaker.

Fogalmak:

proscriptio, gladiátor, veterán, praetorianusok, fiscus, házas rabszolga, patrocinium, presbiter, amphiteatrum, romanizáció, metropolita, klérus, evangélium, dogma.

Topográfia:

Etrúria, Veii, Tarentum, Philippi, Pharszalos, Püdna, Nicea, Catalaunum, Brigetio, Gorsium, Napoca.

**IV. A korai
feudalizmus története
Európában
11 óra**

A Frank Birodalom kialakulása
A nyugati és keleti kereszténység eltérő fejlődése
Az egyház politikai szerepe a nyugati kereszténységben
A középkori uradalom jellemző vonásai (*pl. vár, majorság, jobbágytelek*)
A mezőgazdasági technika fejlődésének néhány jellemző mozzanata a X-
XI. században/
Az iszlám és az arab világ
A világvallások elterjedése és civilizáció formáló szerepe
Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai

Kronológia:

622, 732, 800, 843, 1054.

Személyek:

Klodvig, Martell Károly, Kis Pippin, Karolingok, Nagy Károly, Szent Benedek, Mohamed.

Fogalmak:

gróf, grófság, örgrófság, ortodox egyház, római katolikus egyház, pápa, szerzetes, kolostor, bencés rend, szkizma, hűbértartok, jobbágy, robot, allódium, iszlám, Korán, kalifa.

Topográfia:

Poitiers, Aachen, Konstantinápoly, Egyházi (Pápai) Állam, Mekka, Cordoba, Bagdad.

Lehetséges plusz tartalmak:

Kronológia:

711, 1000, 482, 754, 740.

Személyek:

Szent Gergely, III. Leó, Baján, Harún al-Rasid.

Fogalmak:

hűbériség, beneficium, feudum, hűbérúr, hűbéres, legelőváltó, kétnyomásos és háromnyomásos gazdálkodás, jobbágytelek, hidzsra, dzsihád, kádi, ulema.

Topográfia:

Gibraltár, Ravenna, Verdun, Monte Cassino, Medina.

V. Az érett középkor
12 óra

A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában
A középkori városok
A rendi állam kialakulása és működése Angliában és Franciaországban
Az egyház szerepe a középkori művelődésben és a mindennapokban
A legfontosabb szerzetesrendek jellemzői (pl. *bencések, ferencesek*)
A romanika és a gótika főbb stílusjegyeinek felismerése konkrét műalkotásokon vagy ábrán
A lovagi kultúra és értékrend néhány eleme
Az Oszmán Birodalom katonai rendszerének jellemző vonásai források alapján
Az oszmán hódítás irányai, legfontosabb állomásai a XIV-XVI. században
A humanizmus és a reneszánsz főbb jellemzői

Kronológia:

1066, 1095, 1122, 1215, 1302, 1278.

Személyek:

I. (Hódító) Vilmos, VII. Gergely, IV. Henrik, III. Ince,
IV. (Szép) Fülöp, Habsburg Rudolf, Szent Ferenc, Szent Domonkos,
Aquinói Szent Tamás.

Fogalmak:

királyi udvar, kamara, kancellária, investitúra, kiközösítés, zarándok, ereklye, keresztes hadjáratok, inkvizíció, eretnekség, kolduló rendek, városi önkormányzat, nyomásos gazdálkodás, hospes, céh, skolasztika, egyetem, lovagi kultúra, romanika, gótika.

Topográfia:

Szentföld, Genova, Velence, Flandria, Champagne, Párizs, Oxford, Cambridge, Hanza városok, Levantei kereskedelem útvonal.

Lehetséges plusz tartalma:

Kronológia:

1204-1260. (Latin Császárság), 1076. (wormsi zsinat),
1077. (Cannossa-járás), 1176. (Legnano), 1356. (német aranybulla),
1265. (angol parlament).

Személyek:

II. Orbán, Oroszlánszívű Richárd, III. Henrik, Barbarossa Frigyes, III. Sándor, IV. Károly.

Fogalmak:

nehézeke, szügyhám, zsellér, hét szabad művészet, tomizmus, katharok, valdensek, bogumilizmus.

Topográfia:

Lübeck, Hamburg, Pisa, Firenze, Milánó, Jeruzsálem, Konstantinápoly (Bizánc), Canossa, Worms, Legnano.

**VI. A magyar nép
története az
államalapításig
10 óra**

Bevezetés a magyar őstörténet kutatásba
A magyar nép őstörténete és vándorlása
A honfoglalástól az államalapításig
A honfoglaló magyarság társadalma és életmódja, források alapján./
Géza fejedelem és István király életműve
Az új rend megszilárdítása - társadalmi változások a XI. században.
Szent László és Könyves Kálmán

Kronológia:

896, 955, 973, 997–1000–1038. 1077–95, 1095–1116.

Személyek:

Álmos, Árpád, I. István király, Géza fejedelem, Koppány, Imre herceg,
Szent Gellért püspök, I. András, I. László, Könyves Kálmán.

Fogalmak:

nomadizmus, kettős fejedelemség, nemzetség, törzs, székely,
kalandozások, szeniorátus, vármegye, ispán, tized.

Topográfia:

Magna Hungaria, Levédia, Etelköz, Vereckei-hágó, Augsburg,
Pannonhalma, Esztergom, Fehérvár, Pozsony, Horvátország, Erdély,
Dalmácia.

Lehetséges plusz tartalmak:

Kronológia:

VI-VII. század, VIII. század, IX. század, 862, 904, 933, 1046.

Személyek:

Levedi, Kurszán, Ajtony, Gyula, Csanád, Anonymus, Julianus barát,
Orseolo Péter, Béla, Levente, Vazul, Aba Sámuel, Zotmund, Vata.

Fogalmak:

őshaza, nyelvcseré, kende, gyula, vérszerződés, bőség, jobbágyok, ínség,
primogenitura, levirátus, pogánylázadás.

Topográfia:

Merseburg, Veszprém, Eger, Vác, Győr, Kalocsa, Pécsvárad,
Gyulafehérvár, Bihar, Ménfő, Szlovénia, Spalato, Zára.

**VI. Mindennapi élet,
életmódtörténet
2 óra**

A tanév során az alábbi témák közül legalább kettőt kötelező feldolgozni.
Az ember és a természet kapcsolata a mítoszokban
Tömegszórakoztatás az ókorban
A család az ókori kultúrákban
Az iskola az ókorban
Eltérő elméletek, mítoszok a magyarság őstörténetéről

**VII. Év végi
összefoglalás
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

A tanulók legyenek képesek egyszerűbb tárgymásolatokat, íratlan forrásokról készült fényképeket, vázlatrajzokat (pl. régészeti lelőhelyről) forrásként értelmezni; rövid (kb. 10-20 sornyi) ókori forrásrészleteket feldolgozni. Tudjanak anyagot gyűjteni az iskolai könyvtárban és kisebb közkönyvtárakban tanári és könyvtárosi segítséggel megadott egyszerű témákhoz. Legyenek képesek egyszerű elbeszélő források kritikai elemzésére tanári irányítással, valós tartalmuk és belső ellentmondásaik felismerésére. Legyenek képesek jól felépített tanórai feleletekre, összefoglaló beszámoló előadására. Legyenek képesek alkalmazni a történetiségben a keresztény időszámítást. Tudjanak történelmi eseményeket, folyamatokat leolvasni a középiskolában használatos történelmi atlasz megfelelő lapjáról. Képesek legyenek történelmi jelenségek számszerűségének felbecsülésére vagy megmérésére történelmi térképen.

10. évfolyam

Évi óraszám: 74

Belépő tevékenységformák történelemből

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források elemzése: az egyes szövegek forrásértékének megállapítása ellentétes felfogású forrásrészletek összehasonlítása.

Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.).

Jegyzetek készítése előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

A jegyzetek felhasználásával egy-kétoldalas kiselőadások készítése.

Tanári útmutatással szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb (3–6 oldalas) tanulmány készítése.

Kifejezőképességek

A középkor és a kora újkor jelentős személyiségei életútjának bemutatása.

Az élethelyzetek értékelése történeti választaknál és nehéz döntéseknél.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.

Írásművek készítése történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával, a középkor és a kora újkor témáiból, meghatározott terjedelemben (15–30 sor stb.).

Egy téma bemutatása többféle módszer és eszköz (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak stb.) ötvözésével.

Tájékozódás időben

A változás felismerése a történelemben, elemzése konkrét történelmi példákon Az induktív és deduktív érvelési technikák ismerete és alkalmazása szóban és írásban. Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendjének összeállítása.

Tájékozódás térben

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása. Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján, szaktanári segítséggel (pl.: ásványkincsek – bányavárosok). Az évfolyam topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megmutatása a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Belépő tevékenységformák társadalomismeretből

Esetelemzés, szerepjáték.

Döntési, vita- és konszenzus-teremtési helyzetek tanórai gyakoroltatása.

Egyéni és közös anyaggyűjtés, történelmi, jogi és irodalmi példák feldolgozása.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

I. Társadalomismeret.

Társadalmi és politikai ismeretek

18 óra

Társadalmi témák források alapján történő feldolgozása

/Pl. Feudalizmus társadalmi rétegei/

Rendi konfliktusok

Uralkodó és a rendek viszonya

Az állam fogalma

Államformák, politikai rendszerek

A legitim uralom

Az alkotmányosság alapelvei és védelme

A hatalmi ágak megkülönböztetése

Az állam és polgárai

Nemzetközi konfliktusok, szövetségi rendszerek

Háború és béke

Magánérdek, közakarat, közjó

Társadalmi és politikai konfliktusok

Az állam feladatai

II. Az Árpád-házi királyok kora
8. óra

III. Béla kora
Az Aranybulla, II. András kora
A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején
Gazdasági és társadalmi változások a XIII. században
Az Árpád-kori kultúra

Kronológia:

1172–1196, 1205–1235, 1222, 1235–70, 1241–42, 1301.

Személyek:

III. Béla, Anonymus, II. András, IV. Béla.

Fogalmak:

várnépek, várjobbágyok, bán, vajda, nádor, Szent Korona, regálé, serviens, bandérium, báró, nemes, Aranybulla, familiaritás, székelyek, szászok, kunok.

Topográfia:

Szerémség, Muhi, Buda.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1046, 1232, 1241. április 12-13., 1267.

Személyek:

Gertrud, Bánk, Julianus barát, Batu kán, V. István, IV. (Kun) László, III. András.

Fogalmak:

praedium, vad talajváltó rendszer, ellenállási záradék, mongolok, feudális anarchia.

Topográfia:

Halics, Trau, Selmecebánya, Besztercebánya.

III. A késő középkor
6. óra

Nyugat-Európa válsága (éhínség, járványok, háborúk)
Itália, a humanizmus és a reneszánsz főbb jellemzői és képviselői
Az angol, francia monarchia és a két ország felemelkedése
Az Oszmán Birodalom terjeszkedése a XVI-XVII. században

Kronológia:

1337–1453, 1356, 1389.

Személyek:

Lorenzo Medici, Machiavelli, Jeanne d' Arc, Tudor ház,
VII. (Tudor) Henrik, II. Mohamed.

Fogalmak:

rendiség, reneszánsz, humanizmus, szultán, szpáhi, janicsár.

Topográfia:

Firenze, Rigómező.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1265, 1358, 1348, 1381, 1434, 1333-1370, 1242.

Személyek:

Simon de Monfort, I. (Földnélküli) János, IX. Lajos, VIII. Bonifác,
John Ball, Wat Tyler, Lancaster és York dinasztia, Dante, Petrarca,
Boccaccio, Leonardo da Vinci, Raffaello Santi, Michelangelo
Buonarotti.

Fogalmak:

parlament, „avignoni fogság”, rendi monarchia, cortez, „Rózsák
harca”, dákromán kontinuitás elmélet, haradz, rája, ciompi.

Topográfia:

Párizs, Orleans, Champagne, Avignon, Leon, Crécy, Reims,
Havasalföld.

**IV. Magyarország a
XIV–XV. Században
10 óra**

Károly Róbert gazdasági reformjai
Nagy Lajos
A magyar városfejlődés korai szakasza, sajátosságai az Anjouk és Zsigmond korában
Luxemburgi Zsigmond uralkodása
Védekezés az oszmán-török terjeszkedés ellen
Hunyadi János tevékenysége
Hunyadi Mátyás uralkodása és reneszánsz udvara
Életformák a XV. századi Magyarországon
Kultúra és művelődés az Árpád és az Anjou korban.
Jelentős Árpád- és Anjou-kori művészeti emlékek felismerése

Kronológia:

1308–42, 1342–82, 1351, 1387–1437, 1396, 1443–44, 1444, 1448, 1456, 1458–90.

Személyek:

Csák Máté, Károly Róbert, Nagy Lajos, Luxemburgi Zsigmond, I. Ulászló, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, V. László, Vitéz János, Kinizsi Pál.

Fogalmak:

harmincad, kapuadó, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, úriszék, főnemes, köznemes, kilenced, ősiség, végvári rendszer, kormányzó, füstpénz, rendkívüli hadiadó, fekete sereg, Corvina.

Topográfia:

Temesvár, Körmöcbánya, Selmecebánya, Besztercebánya, Visegrád, Havasalföld, Moldva, Kassa, Nikápoly, Nándorfehérvár, Szilézia, Bécs.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia

1312, 1335, 1405, 1437, 1446–1453, 1479.

Személyek:

Aba Amádé, Borsa Kopasz, Zách Felicián, Nekcsei Dömötör, Toldi Miklós, Garai Miklós, Cillei Borbála, Marchiai Jakab, Lépes György, Budai Nagy Antal, Habsburg Albert, Szilágyi Erzsébet, Szilágyi Mihály, Kapisztrán János, Cillei Ulrik, Podjebrád György, Podjebrád Katalin, III. Frigyes, Janus Pannonius, Kálti Márk.

Fogalmak:

árumegállapító jog, perszónálunió, bárói liga, „három rendi nemzet”, kincstartóság, iniciálé, miniatúra.

Topográfia:

Rozgony, Nápoly, Ankara, Dés, Kolozsvár, Kolozsmonostor, Drinápoly, Várna, Kenyérmező, Ják, Lébény.

**V. Kora újkor
(1490–1721)
11 óra**

A nagy földrajzi felfedezések és következményei
Az európai és Európán kívüli kultúrák találkozása, a gyarmatosítás
A modern világgazdasági rendszer kialakulásának kezdetei
Társadalmi és gazdasági folyamatok a XVI-XVII. században Nyugat-Európában
Az atlanti hatalmak felemelkedése
Reformáció és katolikus megújulás.
/k - A reformáció főbb irányzatai források alapján (lutheránus, kálvinista)
A katolikus megújulás, az ellenreformáció kibontakozása
A barokk stílus jellemzői források alapján
Az abszolutizmus. A modern állam kialakulása
A hatalmi viszonyok átrendeződése, nagyhatalmi konfliktusok és vallási ellentétek a koraújkori Európában (*pl. francia-Habsburg vetélkedés, harmincéves háború*)
A francia abszolutizmus XIV. Lajos korában
Az alkotmányos monarchia működése
Kapitalizálódás és mindennapi élet a kora újkori Angliában

Kronológia:

1492, 1517, 1588, 1618–48, 1689, 1701–1714.

Személyek:

Kolumbusz, Magellán, Vasco da Gama, V. Károly, Luther, Kálvin, Kopernikusz, Galilei, I. Erzsébet, II. Fülöp, Richelieu, XIV. Lajos, Colbert, Nagy Péter.

Fogalmak:

gyarmatosítás, konkvisztádor, ültetvény, világkereskedelem, abszolutizmus, reformáció, protestáns, evangélikus, református, unitárius, ellenreformáció, jezsuiták, manufaktúra, monopólium, Jognyilatkozat, merkantilizmus.

Topográfia:

Genf, Németalföld, Antwerpen, London, Versailles, portugál és spanyol gyarmatok.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1487, 1519, 1523, 1524, 1531, 1545-1563, 1571, 1566-1609, 1579, 1581, 1609, 1620, 1547-1584.

Személyek:

Tengerész Henrik, Bartolomeo Diaz, Cortez, Alvarando, Pizarro,

Morus Tamás, Münzer Tamás, Geyer Flórián, Ulrich Zwingli, Loyola Ignác, Don Juan de Austria, Orániai Vilmos, VIII. Henrik, XIII. Lajos, Gusztáv Adolf, Kepler, Francis Bacon, René Descartes, Rembrandt, Rubens, G. Bruno.

Fogalmak:

maják, inkák, aztékok, bekerítés, eredeti felhalmozás, világpiac, búcsúcédula, ágostai hitvallás, anabaptisták, eleve elrendelés, hugenották, vetésforgó, második jobbágyság, heliocentrikus világgép, panteizmus, utópia.

Topográfia:

Jóreménység-fok, Sevilla, Lisszabon, Machu Picchu, Wittenberg, Lepanto, Amsterdam, Utrecht.

**VI. Magyarország
története a kora
újkorban
(1490–1711)
12 óra**

A Jagelló-kor
A nemzetközi pénzhatalom és Magyarország kapcsolata Mohács előtt
A mohácsi vész és az ország három részekre szakadása
A három országrész összetartó és elválasztó erői
A török hódoltság és a végvári küzdelmek
A Habsburgok és a magyar rendek
Az Erdélyi Fejedelemség sajátos etnikai és vallási helyzete (*pl. három nemzet, vallási tolerancia*)
Függetlenségi harcok és ország egyesítő kísérletek: Bocskai István, Bethlen Gábor, és Zrínyi Miklós
A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon
A barokk kultúra
A török kiűzése
Gazdasági és társadalmi változások. Népeség és környezet
A Rákóczi-szabadságharc és nemzetközi vonatkozásai

Kronológia:

1514, 1526, 1541, 1552, 1566, 1591–1606, 1664, 1686, 1699, 1703–11.

Személyek:

Dózsa György, II. Lajos, Szapolyai János, II. Szulejmán, Fráter György, Zrínyi Miklós, Báthory István, Károli Gáspár, Bocskai István, Bethlen Gábor, Pázmány Péter, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő, II. Rákóczi Ferenc.

Fogalmak:

örökös jobbágyság, hajdú, hódoltság, kuruc, labanc, rendi konföderáció, trónfosztás.

Topográfia:

Mohács, Eger, Szigetvár, Sárospatak, Győr, Várad, Nagyszombat, Szentgotthárd, Zenta.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1516-1526, 1521, 1532, 1538, 1520-1566, 1568, 1596, 1604, 1605, 1606, 1608, 1613-1629, 1621, 1645, , 1681, 1705, 1708.

Személyek:

II. Ulászló, Szapolyai István, Bakócz Tamás, X. Leó, Tomori Pál, I. (Habsburg) Ferdinánd, Jurisics Miklós, János Zsigmond, Fráter György, Szondi György, Dobó István, Kálmáncsehi Sánta Márton,

Mélius Juhász Péter, I. Rudolf, Báthory Zsigmond, II. Mátyás, Pázmány Péter, Rákóczi Zsigmond, Báthory Gábor, Szenci Molnár Albert, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Apafi Mihály, Montecuccoli, Thököly Imre, Wesselényi Ferenc, Zrínyi Péter, Nádasdy Ferenc, Sobieski János, Lotharingiai Károly Zrínyi Ilona, I. Rákóczi Ferenc, Esze Tamás, Károlyi Sándor, Bottyán János.

Fogalmak:

kettős királyválasztás, magyar kamara, Partium, vilajet, szandzsák, pasa, bég, mufti, kádi, kettős adóztatás, minaret, „vitélő rend”, Szent Liga.

Topográfia:

Temesvár, Nándorfehérvár, Zimony, Szabács, Bécs, Kőszeg, Várad, Szolnok, Drégely, Debrecen, Vizsoly, Gyurgyevó, Szerencs, Partium, Nikolsburg, Gyulafehérvár, Eszék, Kanizsa, Vasvár, Munkács, Brezán, Höchstädt, Szécsény, Ónod, Romhány, Nagykároly, Szatmár.

**VIII. Mindennapi élet,
élelmódtörténet
4 óra**

*A tanév során az alábbi témák közül legalább kettőt kötelező
feldolgozni.*

Érdekérvényesítés és érdekvédelem a középkorban (kommunák, céhek, egyetemek)

Éghajlat és egyetemek

Éghajlat és történelem (pl. az ún. kis jégkorszak hatása)

Bűn és bűnüldözés a középkorban

**IX. Év végi
összefoglalás,
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

A tanulók ismerjék fel a tananyagban szereplő fontosabb középkori és kora újkori tárgyi emlékeket, legyenek képesek azokat értelmezni előszóban vagy írásban.

Képesek legyenek a források és a tankönyvi szöveg egybevetésére, az eltérések okainak feltárására.

Tudjanak néhány címből álló bibliográfiákat készíteni az iskolai és a közkönyvtárak felhasználásával kiselőadások, vitaindítók számára, tanári útmutatás alapján.

Képesek legyenek történelmi folyamatokat, korszakokat felismerni, megkülönböztetni.

Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet vagy előadást tartani történelmi témákról (lecke, fejezet rész, leckéken átívelő folyamatok, összehasonlítások stb.).

Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb már tanult ismerethordozókat értelmezni előszóban rövid felkészülés után. Legyenek képesek a világ-, az európai és a magyar történelem korszakainak szinkronban látására. Használják a tankönyvek, munkafüzetek kronológiáit.

Képesek legyenek történelmi események, folyamatok részleteinek leolvasására a középiskolában használatos történelmi atlasz és a falitérkép megfelelő lapjáról.

Tudják a tematikus történelmi térképek adatait összehasonlítani tanári segítséggel, s ebből következtetéseket levonni.

A tanuló ismerje a társadalmi együttélés alapvető szabályait, legyen tisztában alapvető jogaival és kötelességeivel.

Ismerje a Magyar Köztársaság állam-és közigazgatási intézményrendszerét.

11. évfolyam

Évi óraszám: 111

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források értelmezése, feldolgozása, különböző szemléletű források gyűjtése szöveggyűjteményekből.

A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenség okainak feltárása, hasonló sommás megállapítások keresése.

Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.). Eltérő kortársi válaszok vizsgálata.

Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzése, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítása.

Adatsorok számítógépes rendezése és bemutatása grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességadatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Jegyzet készítése 10 percnyi normál beszédtempójú előadás alapján.

Jegyzetek készítése előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

Részletesebb (10-15 cím) bibliográfiák készítése.

Kifejezőképességek

Az újkor jelentős személyiségeinek életútja. Az élethelyzetek értékelése történeti választaknál és nehéz döntések idején. Az egyes személyek döntéseinek értékelése, a lehetséges alternatívák számbavétele.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.

Történelmi fogalmak egyszerű, tömör, szabad meghatározása, szinonimák felsorolása. Értekezés, tanulmány, előadás készítése történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból meghatározott terjedelemben.

Jártasság a feladatlapok kitöltésében; tájékozottság a feladatlapok javítási elveiben és módszereiben. Történelmi kérdések megvitatása előszóban, előre megadott kérdések képviselete a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.

A jegyzetek felhasználásával egy-két oldalas kiselőadások készítése.

Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb tanulmány készítése.

Ábra készítése a tankönyv, a munkafüzet, szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával.

Egy téma bemutatása többféle módszer (előszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvözésével. Kiállításterv összeállítása az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével. Az újkor tárgyi emlékeinek felismerése, értelmezése előszóban vagy írásban.

Tájékozódás időben

A régi és az új világ folyamatos együttélésének felismerése.

A változás felismerése a történelemben: konkrét történelmi példák elemzése (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresése.

Történelmi folyamatok, korszakok felismerése, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetése, egymáshoz való viszonyuk átlátása, összehasonlítások megtétele.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyainak felállítása.

Az időben való jártasság bemutatása élőbeszédben, írásban és a térképen.

Az egyetemes és a magyar kronológiák használata, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítése.

Tájékozódás térben

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzok és térképek készítése.

Tematikus történelmi térképek adatainak összehasonlítása (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása) önállóan, következtetések levonása.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején). Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölése a mai viszonyokat tükröző térképeken. Vaktérképek készítése tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, s a térképen ábrázolható folyamatoknak, jelenségeknek a bemutatása.

TÉMAKÖRÖK

TARTALMAK

I. A felvilágosodás kora (1721–1789) 5 óra

Az angol és francia felvilágosodás

Kronológia:

1740–48, 1756–63.

Személyek:

Voltaire, Montesquieu, Rousseau, Diderot.

Fogalmak:

Enciklopédia, racionalizmus, ratio, a hatalmi ágak megosztása, társadalmi szerződés.

Topográfia:

Franciaország, Anglia.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1789.

Személyek:

Locke, Descartes.

Fogalmak:

mechanikus materializmus, népfelség elve, centralizáció, deizmus.

Topográfia:

Ausztria.

**II. Magyarország
újjászerveződése a
Habsburg Birodalom
keretei között
(1711–1790)
16 óra**

A magyar királyság a Habsburg Birodalomban
A rendi országgyűlés és a megyerendszer működése
Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása
A hazai mezőgazdaság és ipar jellemzői a XVIII. században
A régi és az új mezőgazdaság, a hazai ipar, a társadalom képe
A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése
Mária Terézia és II. József reformjai
A felvilágosodás és a nemzeti ébredés
Művelődés, egyházak, iskolák
Az állami oktatáspolitikai főbb intézkedései

Kronológia:

1722–23, 1740–80, 1767, 1777, 1780–1790.

Személyek:

III. Károly, Mária Terézia, II. József.

Fogalmak:

helytartótanács, betelepítés, kettős vámrendszer, vallási türelem,
állandó hadsereg, mágnás, úrbéri rendezés, nyelvrendelet.

Topográfia:

Határőrvidék, Bánát.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1711-1740, 1735, 1741, 1754, 1769, 1781, 1785.

Személyek:

Horia és Kloska, Mátyóki Ádám, Mikes Kelemen, Tessedik Sámuel.

Fogalmak:

zselléresedés, kormányshék, forspont, államtanács, jozefinizmus.

Topográfia:

Szilézia, Törökország.

**III. A polgári
átalakulás kora
(1776–1849)
14 óra**

Az USA kialakulása
Az emberi és polgári jogok nyilatkozata
Az alkotmányos monarchia válsága és bukása Franciaországban
Napóleon portréja
Az ipari forradalom legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés) és néhány találmánya
Az ipari forradalom teremtette ellentmondások
(pl. környezetszennyezés, életmódváltozás, a nyomor kérdése)./
A XIX. század eszméi. A korszak főbb eszmeáramlatainak
(liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus) jellemzői
források alapján./
A legfontosabb állam- és alkotmányjogi fogalmak
(pl. alkotmány, parlament, képviselői rendszer, szavazati jog,
hatalommegosztás)
Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre

Kronológia:

1776, 1783, 1789, 1791, 1794 1804–15, 1830, 1848.

Személyek:

Washington, Jefferson, XVI. Lajos, Danton, Robespierre, Metternich,
Napóleon, Nelson, Kutuzov, Watt, Stephenson, Mazzini, Marx, Engels.

Fogalmak:

nacionalizmus, liberalizmus, szocializmus, konzervativizmus, alkotmány,
„harmadik rend”, girondiak, jakobinusok, polgári szabadságjogok,
parlamentari rendszer (jobboldal, baloldal), emigráció, reakció, terror,
kapitalizmus, tőkés, proletár, civil társadalom.

Topográfia:

Valmy, Vendée, Austerlitz, Trafalgar, Borogyino, Waterloo.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1773, 1774, 1792-1793, 1813, 1815.

Személyek:

Marie Antoinette, Dumouriez, Saint-Just, Marat, Blücher, Wellington.

Fogalmak:

teatörvény, alapvető emberi jogok, föderalizmus, elektor, royalizmus,
assignata, direktórium.

Topográfia:

Amerikai gyarmatok, Louisiana, Florida, Boston, Philadelphia, Saratoga,
Lipcse, Wagram.

**IV. A polgárosodás
kezdetei
Magyarországon
(1790–1847)
18 óra**

A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon
Gazdasági és társadalmi viszonyok
A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései
Széchenyi és Kossuth reformprogramja
A nemzetiségi kérdés
A reformkori művelődés, kultúra
A korszak kulturális életének főbb jellemzői
/Művészeti irányzatok, oktatás/

Kronológia:

1795, 1825, 1830, 1832–36, 1844, 1847.

Személyek:

Martinovics, Hajnóczy, Kazinczy, Kölcsey, Deák, Eötvös, Kossuth,
Batthyányi Lajos, Széchenyi István, Wesselényi, I. Ferenc.

Fogalmak:

magyar jakobinusok, reform, polgári átalakulás, cenzúra, államnyelv,
örökváltás, közteherviselés, érdekegyesítés, védővám.

Topográfia:

Pest-Buda, Fiume, Vaskapu.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1790-91, 1825-27, 1839-40, 1841.

Személyek:

II. Lipót, Lovassy László, József nádor, Landerer Lajos.

Fogalmak:

kompromisszum, káté, nemzeti fölkelés, devalváció, diéta, dekonjunktúra,
hitel, Védegylet.

Topográfia:

Pozsony, Győr, Erdély.

V. Forradalom és szabadságharc Magyarországon (1848–1849)
13 óra

A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei
A pozsonyi országgyűlés
A pesti forradalom
Az áprilisi törvények
A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai
A nemzeti önvédelem megszervezése 1848 őszén és telén
A főbb hadjáratok, a katonai erőviszonyok alakulása, a vereség okai bemutatása
A tavaszi hadjárat
A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok
Ausztria és Magyarország közjogi viszonyának alakulása
Nagyhatalmi elképzelések Közép-Európa szerepéről
A szabadságharc bukása

Kronológia:

1848. III. 15., IV. 11., IX. 29., 1849. IV. 6., IV. 14., V. 21., VIII. 13., X. 6.

Személyek:

Jókai, Petőfi, Görgey, Klapka, Bem, Damjanich, Jelacic, Windischgratz, Haynau.

Fogalmak:

márciusi ifjak, nemzetőrség, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, választójog, függetlenség, nemzetiségi törvény, kormánybiztos.

Topográfia:

Pákozd, Kápolna, Isaszeg, Komárom, Segesvár, Arad.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1848 III. 3, 1848 VIII 5.

Személyek:

Táncsics Mihály, az első felelős kormány tagjai, Lamberg Ferenc, Puchner, Schlick, Henrik Dembinski.

Fogalmak:

Pilvax-kör, Országos Honvédelmi Bizottmány, oktrojált alkotmány, detronizáció.

Topográfia:

Horvátország, Schwechat, Világos.

VI. A nemzetállamok és az imperializmus kora (1849–1914)
16 óra

A második ipari forradalom alapvető vonásainak bemutatása
Az ipari forradalom legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés) és néhány találmánya
Az ipari forradalom teremtette ellentmondások (pl. környezet-szennyezés, életmódváltozás, a nyomor kérdése) konkrét példák alapján
Az egységes Olaszország
Németország kialakulása és nagyhatalommá válása
Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban
Az USA kialakulása és nagyhatalommá válása
A balkáni konfliktusok okai
Eszmerendszerek
Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón

Kronológia:

1853–56, 1861, 1861–65, 1866, 1870, 1871, 1882, 1904, 1905, 1907.

Személyek:

III. Napóleon, I. Miklós, Cavour, Garibaldi, Bismarck, Viktória királynő, II. Vilmos, Lenin, Lincoln.

Fogalmak:

internacionálé, keresztényszocializmus, szociáldemokrácia, centrum, periféria, részvénytársaság, monopólium, középosztály, civil társadalom, hármasszövetség, antant, keleti kérdés, bolsevik, anarchizmus, szakszervezetek.

Topográfia:

Krím-félsziget, Piemont, Német Császárság, Szezei-csatorna, Panama-csatorna, Elzász-Lotaringia, Románia, Szerbia, Bulgária.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia: 1856.

Személyek:

Florence Nightingale, Mazzini, Henri Dunant.

Fogalmak:

bonapartizmus, fegyveres semlegesség, nagynémet egység, kismémet egység, pánszlávizmus.

Topográfia:

Szevasztopol, Magento, Solferino, Marsala, Itália.

**VII. A polgárosodás
kibontakozása
Magyarországon
(1849–1914)
19 óra**

A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése
A passzív ellenállás
A kiegyezés megszületésének okai, tartalma és értékelése és alternatívái
A polgári állam kiépülése Magyarországon
(*pl. közigazgatás, közegészségügy, iskolahálózat*)
Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában
Az egyes társadalmi csoportok jellemző életformái
/k - Az átalakuló társadalom sajátosságai/
Környezet átalakításának következményei
Népességnövekedés
A nemzetiségi kérdés.
A cigányság helye a magyar társadalomban
A zsidóság emancipációja
Asszimiláció és kivándorlás
A városiasodás
A tudományos és művészeti élet fejlődése
Budapest világvárossá fejlődése
Pártok és pártküzdelmek
A dualizmus válsága a XX. század elején
A tömegkultúra néhány jelensége Magyarországon
(*pl. divat, szórakozás, sport, sajtó*)
Az életmód változásai a századfordulón
A magyar tudomány és művészet néhány kiemelkedő személyisége

Kronológia:

1849. október 6., 1867, 1868, 1875–90, 1896.

Személyek:

Ferenc József, Haynau, Bach, Deák Ferenc, Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Baross Gábor, Tisza István, Jászi Oszkár.

Fogalmak:

passzív ellenállás, kiegyezés, horvát kiegyezés, dualista monarchia, közös ügyek, millennium, úri középosztály, obstrukció, népoktatás, kispolgár, nagypolgárság, cseléd, kivándorlás, asszimiláció, állami anyakönyvezés.

Topográfia:

Bosznia-Hercegovina, Budapest, Osztrák–Magyar Monarchia.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1860-61, 1865.

Személyek:

Schwarzenberg, Türr István, Schmerling.

Fogalmak:

provizórium, húsvéti cikk, dualizmus, K.U.K., kétkamarás parlament, véderő-vita.

Topográfia:

Európa a XIX. század második felében.

**VIII. Mindennapi
élet, életmódtörténet
5 óra**

*A tanév során az alábbi témák közül legalább kettőt kötelező
feldolgozni.*

A hatalmi ágak kialakulása és működése a kora újkortól napjainkig
Az iskola régen és ma
A nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák–Magyar Monarchiában
A modern városfejlődés
Vallások és egyházak a dualizmus idején

**IX. Év végi
összefoglalás,
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek a források, és a tankönyvi szöveg egybevetésére.

Tudjanak bibliográfiákat készíteni az iskolai és közkönyvtárak, felhasználásával kiselőadások, vitaindítók céljára.

Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet tartani történelmi témákról.

Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni előszóban, rövid felkészülés után.

Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan vagy szaktanári segítséggel (lakosságszám, népsűrűség, gazdasági fejlettség).

Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába.

12. évfolyam

Évi óraszám: 96

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források értelmezése, feldolgozása.
Különböző típusú források összevetése. A filmek, filmhíradók értékelése, elemzése.
A média forrásértékének és manipulációs jellegének felismerése, elemzése.
Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzése. Tájékozódás a szakirodalomban.
A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárása.
Egyes témák nyomon követése a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).
Nagyobb terjedelmű pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítése.

Kifejezőképességek

A legújabb kori nagy történelmi személyiségek meghatározó szerepének értékelése.
Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerése források alapján.
Szemléletes diagramok és grafikonok készítése gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról. Írásbeli feladatlapok kitöltése. Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellegű szabatos kifejtése. A történelmi fogalmak szakszerű magyarázata és használata. Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazása, kifejtése és megvédése esetleges vita esetén.
Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások felismerése és bemutatása.
A források értékelésével saját vélemény kialakítása az adott eseményről, intézményről, szervezetről.

Tájékozódás időben

A világ-, az európai és a magyar történelem főbb eseményeinek szinkronban látása.
A változás felismerése a történelemben: konkrét történelmi példák elemzése (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresése.
Történelmi folyamatok, korszakok felismerése, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa– centrum és periféria) megkülönböztetése, egymáshoz való viszonyuk átlátása, összehasonlítások megtétele.
Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyainak felállítása.
Az időben való jártasság bemutatása élőbeszédben, írásban és a térképen.
Az egyetemes és a magyar kronológiák használata, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítése.

Tájékozódás térben

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzok és térképek készítése.

Tematikus történelmi térképek adatainak összehasonlítása (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása) önállóan, következtetések levonása.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején).

Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölése a mai viszonyokat tükröző térképeken.

Vaktérképek készítése tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, s a térképen ábrázolható folyamatoknak, jelenségeknek a bemutatása.

TÉMAKÖRÖK TARTALMAK

I. Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929) **11 óra**

Szövetségi rendszerek, frontok, az új típusú hadviselés jellemzői
A Párizs környéki és washingtoni békék területi, etnikai és gazdasági vonatkozásainak elemzése
Az orosz forradalmak
A világgazdaság átrendeződése a háború után
A modern életforma néhány jellegzetessége (*pl. mozi, autó*)
A nők szerepének változása

Kronológia:

1914–18, 1917, 1919, 1922, 1925.

Személyek:

Ferenc Ferdinánd, Sztálin, Trockij, Wilson, Clemenceau, Lloyd George, Stresemann.

Fogalmak:

villámháború – állóháború, ultimátum, központi hatalmak, pacifizmus, szovjet, fasizmus, korporatív állam, egypártrendszer, kommunizmus, kollektivizálás, GULAG, kisantant, kisebbségvédelem.

Topográfia:

Szarajevó, Marne, Somme, Szentpétervár.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1914. június 28., 1916 november, 1917 február, 1917. április, 1917 május, 1917 augusztus, 1923, 1924, 1928, 1929.

Személyek:

Hindenburg, II. Miklós, Lvov, Lenin, Kerenszkij, Dawes, Briand.

Fogalmak:

intervenció, polgárháború, proletárdiktatúra, izolacionizmus, Népszövetség, bolsevik, protekcionizmus.

Topográfia:

Galícia, Kárpátalja, Doberdó, Isonzó, Neuilly, Sévres, Lausanne, Saint-Germain, Mazuri-tavak, Przemyśl, Gorlice, Dobrudzsa.

II. Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931) 14 óra

Magyarország részvétele a világháborúban
Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása
Az őszirózsás forradalom
A Károlyi-kormány bel- és külpolitikai mozgásterét és intézkedései
Kísérlet a kommunista diktatúra megteremtésére: a Tanácsköztársaság
A trianoni béke. hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra
Trianon gazdasági, társadalmi és etnikai hatásai
A határon túli magyarság sorsa
A Horthy rendszer konszolidációja
Politikai életpályák bemutatása és elemzése (pl. *Bethlen István, Teleki Pál*).
Gazdasági válság és radikalizálódás a belpolitikában (Gömbös és kísérlete)
Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években
A művelődési viszonyok. Tudomány és művészet főbb képviselői a két világháború közötti Magyarországon (pl. *Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla*)

Kronológia:

1914. július 2., 1918. október 31., 1918. november 3., 1919. március 21., augusztus 1., 1920. március 1., június 4., 1921–31, 1927.

Személyek:

gróf Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, gróf Teleki Pál, gróf Bethlen István, Klebelsberg Kunó, Nagyatádi Szabó István, Peyer Károly.

Fogalmak:

őszirózsás forradalom, etnikai és történeti elv, proletárdiktatúra, vörös- és fehérterror, numerus clausus, antiszemitizmus, irredentizmus, revízió, társadalombiztosítás, konszolidáció.

Topográfia:

Doberdó, Isonzó, trianoni Magyarország, Piave.

Lehetséges plusz tartalmak:

Kronológia:

1916 november, 1917 május, 1918. október 17., 1918. november 16., november 13., november 24., 1919. január, 1919. június 9., június 14-23., augusztus 1., november 16., 1920, 1921, 1921 március, október, december, 1922, 1924, 1927.

Személyek:

IV. Károly, Jászi Oszkár, Berinkey Dénes, Vix, Garbai Sándor, Stromfeld Aurél, Peidl Gyula, Friedrich István, Clerk.

Fogalmak:

Választójogi blokk, manifesztum, keleti Svájc-elmélet, K. U. K., szegedi gondolat, Szent István-i állameszme, OMGE, OMKE, GYOSZ, KALOT, Soli Deo Glória.

Topográfia:

Dénesfa.

**III. A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945)
12 óra**

Az 1929–33-as világgazdasági válság, és kezelése
A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa
A náci Németország legfőbb jellemzői
A náci ideológia és propaganda
A sztálini diktatúra a 30-as években
A bolsevik hatalomátvétel körülményei
A sztálini diktatúra legfőbb jellemzői
A második világháború története előzményei
A világháború főbb, katonai és politikai fordulópontjai, csomópontjai és a háború jellemzői
A holocaust
A szövetségesek győzelme, a háború jellege

Kronológia:

1929, 1933, 1936, 1938, 1939. szeptember 1., 1941. június 22., 1944. június 6., 1945. május 9., augusztus 6., szeptember 2.

Személyek:

Keynes, Roosevelt, Hitler, Göring, Churchill, Rommel, Montgomery, Zsukov, Eisenhower, De Gaulle.

Fogalmak:

tőzsde, túltermelési válság, New Deal, tervgazdálkodás, totális diktatúra, nemzetiszocializmus, Führer-elv, Berlin-Róma tengely, Anschluss, koncentrációs tábor, népiirtás, holocaust, partizán, totális háború, antifasiszta koalíció.

Topográfia:

Brit Nemzetközösség, Szlovákia, Leningrád, Pearl Harbor, Midway, Sztálingrád, Auschwitz, Hiroshima, El-Alamein, Kurszk, Normandia.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1931, 1932, 1934, 1927, 1939-45.

Személyek:

Ernst Röhm, Buharin, Franco, Daladier, Chamberlain, Quisling, Josef Tiso.

Fogalmak:

Állammonopolkapitalizmus, KOMINTERN, népfront, antikomintern paktum, SA, SS, D-nap, Endlösung.

Topográfia:

Peking, Mandzsúria, Casablanca, Teherán, Jalta, Potsdam.

IV.

Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945) 12 óra

Gazdasági válság és jobbratolódás a belpolitikában

A magyar külpolitika főbb irányai céljai és, kapcsolatai a két világháború között

A revíziós külpolitika eredményei

Magyarország a náci birodalom árnyékában *(pl. gazdasági és politikai kényszerek, kitörési kísérletek)*

Magyarország háborúba sodródása lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban

A Kállay kormány politikája

A német megszállás

Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel

A holocaust Magyarországon. *(pl. zsidótörvények gettósítás, deportálás)/*

A sikertelen kiugrás

A nyilas hatalomátvétel

Az antiszemitizmus és a zsidókérdés Magyarországon

Kronológia:

1938. november 2., 1939. március 15., 1940. augusztus 30., 1941. június 26., 1943. január, 1944. március 19., 1944. október 15., 1944. december 21., 1945. április.

Személyek:

Bajcsy-Zsilinszky Endre, Gömbös Gyula, Szálasi Ferenc, Bárdossy László, Kállay Miklós, Dálnoki Miklós Béla.

Fogalmak:

népi-falukutató mozgalom, nyilas mozgalom, zsidótörvények, fegyveres semlegesség, hadigazdaság, „hintapolitika”, „kiugrás”, gettó, deportálás, munkaszolgálat, hadifogság.

Topográfia:

Felvidék, Újvidék, Kárpátalja, Voronyezs, Don-kanyar.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1930. szeptember 1., december, 1931 február, 1934, 1935 március, 1938 március, május, 1939 január, május, 1941 április, 1941 augusztus, december, 1943 augusztus, 1944 május.

Személyek:

Károlyi Gyula, Kánya, Kálmán, Darányi Kálmán, Imrédy Béla, Werth Henrik, Szombathelyi Ferenc, Sztójay Döme, Lakatos Géza.

Fogalmak:

statárium, őrségváltás, Levente-mozgalom, győri program, Nemzeti Munkaterv, Volksbund, Magyar Front.

Topográfia:

Baranya-háromszög, Battonya, Nemesmedves.

**V. A jelenkor
(1945–
napjainkig)
14 óra**

Az ENSZ létrejötte, működése
A Nemzetközi konfliktusok a hidegháború idején *(pl. Korea, Kuba, Szuez)*
A szovjet blokk kialakulása és jellemzői
Nyugat-Európa újjáépítése és a közös európai intézmények kialakulásának kezdetei. Az USA a II. VH. után
A európai szocialista rendszer összeomlásának okai
A közel-keleti konfliktusok
Rendszerváltozás Kelet-Közép-Európában
A közép-európai régió sajátos problémái
Az Európai Unió legfontosabb intézményei
A fejlődő országok főbb problémái
(pl. népességnövekedés, szegénység, élelmezési- és adósságválság)
Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái
A technikai civilizáció és a gazdasági növekedés hatása a természeti környezetre
A tömegkultúra új jelenségei *(pl. film, reklám)*

Kronológia:

1947, 1948, 1949, 1955, 1956, 1957, 1961, 1968, 1975, 1991.

Személyek:

Ho Si Minh, Truman, Adenauer, Hruscsov, Kennedy, Walesa, Reagan, Gorbacsov.

Fogalmak:

vasfüggöny, hidegháború, fegyverkezési verseny, Truman-elv, Marshall-segély, szociális piacgazdaság, európai integráció, NATO, Varsói Szerződés, római szerződések, Brezsnyev-doktrína, globális világ, enyhülési politika.

Topográfia:

NSZK, NDK, Kuba, Korea.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1945. június, 1945-46, 1946 március, 1947 június, szeptember, 1950, 1954, 1957 március, 1958. január 1., 1962, 1963, 1970, 1979, 1986, 1987, 1989.

Személyek:

Tito, Petru Groza, Klement Gottwald, George C. Marshall, Zsdanov, McCarthy, Ceausescu, Johnson, Nixon, Carter, Bush, Clinton, Gomulka, Brezsnyev, Dubcek.

Fogalmak:

ENSZ, SZET, SZEB, kassai program, dominó-elmélet, feltartóztatás elv, KOMINFORM, KGST, jóléti állam, Világbank, Valutaalap, Fair Deal, emberarcú szocializmus, glásznoszty, peresztrojka.

Topográfia:

San Francisco, Fulton, Dien Bien Phu, Saigon, Helsinki.

VI.	A háború után
Magyarország a	A szovjet felszabadítás és megszállás
második	Az ország háborús emberáldozata és anyagi vesztesége
világháború után	A nemzetközi helyzet hatása a magyar belpolitika alakulására 1945 és 1948 között (pl. <i>SZEB intézkedései, németek kitelepítése</i>)
(1945 –	A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete
napjainkig)	A párizsi békeszerződés
24 óra	A magyarság helyzetének főbb jellemzői a szomszédos országokban a XX. század második felében
	A Rákosi korszak
	A kommunista diktatúra kiépítése
	Az 50-es évek jellemzői, a rendszer működése a Rákosi korszakban
	Az elnyomás formái és „gépezete”
	Gazdaság- és kultúrpolitika
	Életmód és mindennapok
	A forradalomhoz vezető út
	Az 1956-os forradalom és szabadságharc kitörésének okai és főbb eseményei
	A magyar forradalom nemzetközi jelentősége és összefüggései (pl. <i>szuezi válság szerepe, a magyar kérdés az ENSZ-ben</i>)
	A megtorlás megnyilvánulási formái, áldozatai
	A Kádár korszak
	A rendszer jellemzői a Kádár korszakban
	Eltávolodás a szovjet modelltől
	Gazdasági reformkísérletek
	Életmód és mindennapok
	A kádári társadalom- és kultúrpolitika alakulása (pl. <i>„gulyáskommunizmus vagy fridzsiderszocializmus”, három T</i>)
	A rendszerváltás
	A rendszerváltás céljai tartalma és következményei (pl. <i>államforma, szabadságjogok, függetlenség</i>)
	Magyarország a kilencvenes években (pl. jogalkotás, társadalmi változások - vesztesek és győztesek)
	Nemzetiségek a mai magyar társadalomban (pl. számuk, arányuk, helyzetük, intézményeik)
	A hazai romák helyzete (oktatás, lakhatás, egészségügy, foglalkoztatás)
	A diszkrimináció fogalma.
	Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása
	Az állampolgári jogok köteleességek
	A választási rendszer. lényegi elemei
	A helyi önkormányzatok feladatai, szervezeteinek és működésük
	/e-A szociális piacgazdaság jellemzői
	A magyar alkotmányosság elemei (pl. <i>a konstruktív bizalmatlanság intézménye ,népszavazás</i>) és intézményei (pl. <i>alkotmánybíróság, ombudsmani intézmény</i>)
	Demográfiai változások Magyarországon az elmúlt fél évszázadban
	A magyar társadalom szerkezetváltozásai az elmúlt fél évszázadban
	Magyarország gazdasága és beilleszkedése az európai, illetve világgazdaságba

Kronológia:

1946, 1947. február 10., 1948, 1949, 1953, 1956. október 23., november 4., 1963, 1968, 1989. október 23., 1990, 1991.

Személyek:

Mindszenty József, Nagy Ferenc, Rákosi Mátyás, Kádár János, Nagy Imre, Antall József, Göncz Árpád.

Fogalmak:

Ideiglenes Nemzetgyűlés, SZEB, háborús bűnös, népbíróság, jóvátétel, kollektív büntetés elve, kitelepítés, lakosságcsere, beszolgáltatás, ÁVH, pártállam, földosztás, internálás, munkástanács, ellenzéki mozgalmak, Petőfi Kör, reformszocializmus.

Lehetséges plusz tartalmak

Kronológia:

1945. január 20., március 15, november 15, 1946. február 1., június, augusztus 1, 1947 május, augusztus, 1955, 1956 július, 1958 június 15.

Személyek:

Dálnoki Miklós Béla, Tildy Zoltán, Marosán György, Szakasits Árpád, Gerő Ernő, Rajk László, Veres Péter, Tőkés László, Gustav Husák, Dinnyés Lajos, Dobi István, Hegedűs András, Maléter Pál, Aczél György, Nyers Rezső, Fock Jenő, Pető Iván, Boross Péter, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc, Medgyessy Péter.

Fogalmak:

MNFF, baloldal, blokk, fordulat éve, ÁVH, B-lista, kékcédulás választások, békekölcsön, három T, újjgazdasági mechanizmus.

**VII. Mindennapi élet, életmód-történet
4 óra**

A tanév során az alábbi témák közül legalább kettőt kötelező feldolgozni.

Demográfiai és etnikai változások a magyar történelemben

A népi kultúra a múltban, a közelmúltban és a jelenben

Fogyasztói társadalom és az ökológia, a fenntartható fejlődés

A média és a közgondolkodás

Érdekérvényesítés és érdekképviselet a mai Magyarországon

Elitkultúra és tömegkultúra

**VIII. Év végi összefoglalás, számonkérés
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek a források, és a tankönyvi szöveg egybevetésére. Tudjanak bibliográfiákat készíteni az iskolai és közkönyvtárak, felhasználásával kiselőadások, vitaindítók céljára. Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet tartani történelmi témákról. Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni élőszóban, rövid felkészülés után. Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan vagy szaktanári segítséggel (lakosság szám, népsűrűség, gazdasági fejlettség). Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába. Tudjanak összefüggéseket és kapcsolatokat találni a tananyag tartalma és saját koruk politikai és gazdasági viszonyai között. Ismerjék a tanulók a tudomány, az információ és a kultúra globalizációs jelentőségét. Lássák a gazdasági növekedés pozitív és negatív hatásait és korlátait.

TÖRTÉNELEM

SPECIALIZÁCIÓ, FAKULTÁCIÓ

11-12. évfolyam

Célok és feladatok

A történelmi tanulmányoknak jelentős szerepük van számos pozitív személyiségvonás kifejlesztésében, tudatosításában. A történelmi eseményekben résztvevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszi lehetővé, amelyek által az egyén mint társas lény és állampolgár megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében. A történelem és a hozzá kapcsolódó műveltségterületek moduljainak feladata, hogy e célok eléréséhez a szükséges tartalmat közvetítsék.

Ehhez a történelem és a társadalmi ismeretek elsajátításának olyan körülményeit kell megteremtelnünk, ahol a tudás megszerzésének módja örömet jelent a diákok számára.

A történelem, a társadalom, megismerésében növekvő szerepet kell kapnia a média modern eszközeinek. A tanulók tudása ne szűküljön le pusztán a tények ismeretére, hanem mindez problémaérzékenységgel, a tudás bővítésének igényével, az önálló tanulási, tájékozódási módszerek ismeretével is együtt járjon. Csak így alakulhat ki az iskolai tanulmányokon túlmutató pozitív viszony a társadalomtudományokhoz. A történelem eseményei és a személyiségek tettei, a művelődéstörténet megismertetése közben mód nyílik az egyes korokban érvényre jutó értékrendek vizsgálatára, az erkölcsi kategóriák változásának, érvényesülésének vagy kiüresedésének bemutatására.

A múlt sorskérdéseiben mai életünk problémái is megjelenhetnek. Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, az önmagáért vállalt felelős magatartásban. Mindennek feltétele olyan kritikai szemléletmód fejlesztése, amelynek segítségével a jelenben és a múltban is képes a lehetséges az alternatívák meglátására és értékelésére.

A specializáció, ill. fakultáció témakörei megegyeznek a 11-12. év történelem tárgy helyi tantervének témaköreivel. A feltüntetett órakeretek a tartalmakban és a belépő tevékenységekben lévő (az emelt szintű érettségi követelményében meghatározott) többletfeladatok teljesítésére szolgálnak. Célszerűnek tartjuk az alap és a specializációs, ill. fakultációs képzési formákat összevonni, s azokat csoportkeretben tanítani.

Fejlesztési követelmények az emeltszintű érettségéhez

A gimnáziumi történelemtanítás a forráskezelés készségeinek fejlesztésében jelentősen túllép az általános iskolai szinten. A gimnáziumi tanulmányok végére a tanulóknak ismerniük kell a különböző fajtájú elsődleges és másodlagos források kezelésének, elemzésének alapszabályait, a tudományos anyaggyűjtés elemeit. Alapkövetelmény a tájékozódás készsége könyvtárakban, kézikönyvekben, lexikonokban, atlaszokban, ismeretterjesztő folyóiratokban. Járatosnak kell lenniük az internetes keresőprogramok és a történelem továbbá társtudományai anyagát hordozó CD-ROM-ok kezelésében.

A történelmi-társadalmi jelenségek ok-okozati viszonyai mindig összetettek. Miközben az oksági viszonyok felismertetésével igényt ébresztünk a történelmi jelenségek elrendezésére, a diákoknak tudniuk kell, hogy a történelemben nagyon ritkák az egyértelmű összefüggések. Okok és következmények bonyolult hálójában kell bemutatniuk és értelmezniük az egyének és csoportok indítékait, választási lehetőségeit és kényszereit is. Mindennek feltétele az adott történelmi-társadalmi helyzet lényeges és lényegtelen jelenségeinek elhatárolása. Kívánatos, hogy az egyén felelősséggel viszonyuljon a közügyekhez. Ezt a beállítódást erősítheti a történelemtanítás azzal, ha a reális képet alakít ki a fiatalokban az egyének és csoportok szerepéről az események alakulásában.

Az ismeretszerzési és -feldolgozási képességek formálása elválaszthatatlan a kifejezőképességek fejlesztésétől. A történelmi tanulmányaik során a diákoknak el kell jutniuk az események elbeszélésétől, az elsődleges és másodlagos források pontos tartalmi ismertetésétől, gondolatmenetük adatokkal és nevekkel együtt történő felidézésétől a beszámoló és kiselőadások élvezhető, követhető megtartásáig, a problémafelvetés, magyarázat, fejtegetés, következtetés, érvelés szóbeli formáinak gyakorlati alkalmazásáig. Megfelelően alkalmazva a történelem és a társtudományok legfontosabb fogalmait és szakkifejezéseit.

Szóbeli, vagy írásbeli feladatok elvégzésekor törekedjenek a téma, probléma tömör, egyértelmű megfogalmazására, megoldására. A diákok ismerjék a vázlat- és feleletterv-készítés, a kivonatolás és jegyzetelés (élőszóban vagy hangfelvételtől elhangzó előadásról, magyarázatról, fejtegetésről), a táblázatkészítés technikáit, illetve a szövegszerkesztő programok alkalmazását.

A képi kifejezés módszerei közül a középiskolában lehetőséget kell adnunk diagramok, grafikonok elkészítésére, elemzésére, képi ismerethordozók gyűjtésére, válogatására, esetleg készítésére (fénykép, videofelvétel).

Fontos feladat az időben való tájékozódás képességének és készségének fejlesztése. Bármelyik történelmi esemény megismeréséről is van szó, a megértés alapvető feltétele, hogy tanulók lássák egységben a topográfiai és a kronológiai adatokat. A diákoknak tudniuk kell az események sorrendjét, fel kell ismerniük az egy időben zajló eseményeket. Tudniuk kell a legfontosabb évszámokat. Nem okozhat nehézséget számukra az egyszerű kronológiai táblázatok elkészítése, kronológiai munkák használata.

Fontos a történelmi térben való tájékozódás képességeinek továbbfejlesztése is. A történelmi térképek olvasása, a terület és távolság kiszámítása és becslése, egyszerűbb térképvázlat önálló megrajzolása készség szintű tudássá kell, hogy váljon. A diákoknak fel kell ismerniük a történelmi tér változásait. A legfontosabb történelmi helyeket el kell helyezniük vaktérképen is. Képesé kell válniuk a történelmi és földrajzi térképek összekapcsolására, a történelem eseményeinek és a természeti feltételek viszonyának érzékeltetésére. Mindezek gyakorlása során alkalmat kell teremteni az ökológiai szemléletmód kialakítására is a történelmi jelenségek értelmezésében.

Kompetenciák

1. Források használata és értékelése

Az írásos forrásokat tudja típusuk (*pl. törvény, levél, kiáltvány*) alapján csoportosítani, meghatározni jellemzőiket, megadott dokumentumok alapján bemutatni.

Legyen képes a forrás szerzőjének szándékára, álláspontjára utaló megállapításokat tenni és azokat a forrás és saját ismeretei alapján indokolni.

Legyen képes különböző típusú források és saját ismeretei összevetésével egy témáról összefoglaló ismertetést írni.

Tudja rekonstruálni és bemutatni az álláspontok és cselekedetek mögött meghúzódó szándékokat korabeli források (*pl. újságcikkek, emlékiratok, beszédek, naplók*) segítségével.

Legyen képes karikatúrák vagy szimbolikus ábrázolások alapján a szerző álláspontját bemutatni.

Legyen képes a képi forrásból merített információkat saját ismereteivel összevetni, az eltéréseket megfogalmazni és indokolni.

Különböző térképek összehasonlításával tudjon változásokat vagy folyamatokat (*pl. etnikai, településszerkezeti, gazdasági*) bemutatni.

Legyen képes statisztikai adatsorok, grafikonok, diagramok, sematikus ábrák, magyarázó ábrák alapján szöveges elemzést készíteni.

Legyen képes szöveges forrás, adatsor alapján diagramot, grafikont, sematikus ábrát készíteni.

Legyen képes forrásokban és ismeretterjesztő szövegekben megjelenő tények és feltételezések önálló megkülönböztetésére. Tudja indokolni ezzel kapcsolatos állításait.

Legyen képes a tartalmi követelményekben szereplő témákhoz kapcsolódó szemléltető ábrák kiegészítésére.

Legyen képes megadott kulcsszavak segítségével társadalmi vagy kormányzati struktúrát önállóan ábrázolni.

Legyen képes megállapítani, hogy a szerző az idézett dokumentum megírásakor a rendelkezésre álló (mellékelt) források közül melyiket használhatta.

Legyen képes a forrás elemzése és értelmezése során megnevezni a történelmi háttérre utaló tartalmi elemeket, műfaji, nyelvi sajátosságokat.

Legyen képes megadott források alapján kifejteni, hogy azok hogyan tükrözik a bemutatott személy vagy esemény megítélését.

Legyen képes a többféle megítélés közötti különbségeket, valamint azok lehetséges okaira vonatkozó feltételezéseket megfogalmazni.

Legyen képes érvekkel alátámasztott vélemények bemutatására az ellentmondásosan értékelhető eseményekről és személyekről.

2. A szaknyelv alkalmazása

Legyen képes a történelmi szakszókincset használni.

Forrás alapján legyen képes történelmi fogalmak meghatározására.

Tudja, hogy bizonyos fogalmak (*pl. rabszolga, gyarmat, vármegye*) a különböző történelmi korokban eltérő jelentéssel bírtak. Legyen képes e különböző jelentéseket források segítségével értelmezni.

3. Tájékozódás térben és időben

Legyen képes vaktérképen bejelölt fontosabb történelmi helyszíneket azonosítani.
Tudjon feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni a földrajzi környezetnek az egyes civilizációk kialakulásában játszott szerepéről.

Történelmi térképvázlat és más segédlet (*pl. forrás, kulcsszavak, szempontok*) alapján legyen képes jellemezni a korszak történelmi régióit.

Tudjon történelmi térképvázlatot készíteni vaktérkép és más források alapján történelmi jelenségek és eseménysorok bemutatására.

Legyen képes a történelmi régiók, államok határainak változását indokolni.

Legyen képes értelmezni és összehasonlítani az ugyanazon régiót, államalakulatot, vagy népet bemutató, különböző korokat ábrázoló térképeket és térképvázlatokat.

Legyen képes önállóan konkrét eseménysorokat bemutatni.

Legyen képes eseményhez vagy eseménysorhoz kapcsolódó adatokat táblázatba rendezni.

Legyen képes a különböző történelmi korszakokat több szempontból jellemezni.

Tudja felsorolásból kiválasztani az egymáshoz kapcsolható jelentős magyar és egyetemes történelmi személyiségek kortársait.

Tudjon magyar történelmi eseményekhez egyetemes, egyetemes történelmi eseményekhez magyar eseményeket rendelni időbeli közelség alapján (*pl. azonos év, évtized, helyszín*).

Tudja az egyetemes vagy a magyar történelmet megadott szempontból korszakokra felbontani (*pl. gazdasági, kulturális fejlődés, tudományos gondolkodás*).

4. Eseményeket alakító tényezők feltárása

Legyen képes történelmi események okairól és következményeiről feltételezéseket megfogalmazni és azokat indokolni.

Példákkal bizonyítsa, hogy egy történelmi eseménynek egyszerre több oka és következménye van.

Legyen képes a történelmi események, összefüggések lényeges és kevésbé lényeges szempontjainak megkülönböztetésére.

Tudjon feltételezéseket megfogalmazni megadott forrás segítségével, hogy az emberek nézeteit, döntéseit és cselekedeteit élethelyzetük miként befolyásolhatja.

Tudjon önálló kérdéseket megfogalmazni történelmi események okairól és következményeiről.

Példák segítségével értelmezze a változás és a fejlődés közti különbséget.

Mutassa be az egyes korszakok nagyobb történelmi régiói közötti fontosabb különbségeket.

Legyen képes valamely jelenkori esemény történelmi előzményeire vonatkozó állításokat megfogalmazni.

Legyen képes hasonló történelmi eseményeket (*pl. háborúk, békekötések, forradalmak*) megadott vagy önálló szempontok alapján összehasonlítani.

Legyen képes történelmi eseményhez megadott szempontok szerint analógiákat keresni, választását indokolni.

Legyen képes szabadon választott történelmi jelenségek változásait hosszabb időtávon végigkísérni.

Legyen képes egy ország vagy régió történelmét szabadon választott szempontból hosszabb időtávon keresztül bemutatni.

Legyen képes a tanult történelmi korokat sokrétűen (*pl. társadalomtörténeti, gazdaságtörténeti, művelődéstörténeti szempontból*) összehasonlítani.

Hozzon példát arra, hogy a magyar történelem sorsfordító eseményeinek eltérő értékelései léteznek.

Legyen képes források segítségével történelmi szereplőknek az események alakulásában betöltött szerepét több szempontból bemutatni.

Legyen képes források alapján történelmi események okait, következményeit és a résztvevők szándékait összehasonlítani, a közöttük levő összefüggésekre rámutatni.

5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

Legyen képes több korszakon keresztül végigvezetni a gazdaság változásait.

Tudja jellemezni a tulajdonviszonyokat, és bemutatni a gazdaság szereplőit az adott korban.

Tudja különböző szempontok alapján összehasonlítani az eltérő gazdasági fejlődésű területeket (*pl. centrum, periféria*).

Legyen képes felismerni és jellemezni egyes korok meghatározó gazdaságpolitikáját.

Legyen képes a műveltségi viszonyok és a gazdaság összefüggéseit értelmezni.

Legyen képes feltárni és értelmezni a felekezeti, társadalmi, politikai és népesedési viszonyok kölcsönhatását.

Legyen képes értelmezni az egyén és a közösség érvényesülési (*pl. katonáskodás, hivatal*) és érdekérvényesítési (*pl. céh, pártok*) lehetőségeit és korlátait a különböző történelmi korokban, helyzetekben.

Tudja jellemezni a társadalmi viszonyokat különböző szempontok alapján (*pl. társadalmi mobilitás, társadalmi normák, nyitottság, illetve zártság*).

Legyen képes értékelni különböző szempontok szerint egy-egy kiemelkedő történelmi személy életművét.

Ismerje a politikai érdekérvényesítés különböző formáit (*pl. pártok, szakszervezetek, civil szervezetek*).

Tudja ismertetni a többpárti parlamentarizmus és az ún. parlamenti váltógazdaság működését, az ellenzéki pártok szerepét.

Legyen képes bemutatni a demokratikus hatalomgyakorlás, a hatalommegosztás és a hatalomellenőrzés eszközeit és módszereit.

Legyen képes az egyes nagy történelmi korokra jellemző néhány kormányzati struktúrát összehasonlítani.

Legyen képes a kormányzás szintjeit megkülönböztetni, és formáit különböző korokban (*pl. központi kormányzati intézmények, helyi közigazgatás, megyék, városi önkormányzat*) bemutatni.

Legyen képes bemutatni az állam és az egyház viszonyának változásait különböző korokban.

Ismerje az emberiség fejlődése során megfogalmazott korszakokat meghatározó eszméket, ideológiákat.

Legyen képes a nemzetállamok kialakulásának történelmi körülményeit, jellemzőit bemutatni.

Legyen képes bemutatni egy-egy politikai/katonai szövetségi rendszer kialakulását, az egyes országok, szövetségi rendszerek közötti konfliktusok kiváltó okait, a konfliktusban résztvevők célkitűzéseit, és az azokat lezáró békeszerződéseket.

Legyen képes egy-egy háborút bemutatni, a háború kimenetelét meghatározó tényezőket elemezni.

Tudja mérlegelni a háborús terhek és következmények (*pl. vereség, emberveszteségek, gazdasági kimerültség, növekvő hátországi elégedetlenség*) hatásait a hadviselő országokra.

Legyen képes bemutatni a második világháború utáni döntő világpolitikai folyamatokat, és a nemzetközi együttműködés színtereit.

Értse a globalizáció jelenségeit, és értelmezze a globális problémákat.

Legyen képes értelmezni az európai integráció alapelveit.

11. évfolyam

Évi óraszám: 74

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források értelmezése, feldolgozása, különböző szemléletű források gyűjtése szöveggyűjteményekből.

A forrásokban és feldolgozásokban fellelhető leegyszerűsítések, a jelenség okainak feltárása, hasonló sommás megállapítások keresése.

Annak felismerése, hogy a kortárs milyen információk birtokában dönthetett, milyen folyamatok maradhattak, s maradtak is rejtve előtte (gazdasági folyamatok, éghajlati változások stb.). Eltérő kortársi válaszok vizsgálata.

Eltérő jellegű források (a vizsgált korszak írott és tárgyi emlékei, műalkotások, irodalmi művek, sajtó, film, kép stb.) elemzése, az egyes forráscsoportok forrásértékének összehasonlítása.

Adatsorok számítógépes rendezése és bemutatása grafikonokon, diagramokon és táblázatokon (pl. népességadatok, termelési mutatók, fegyverkezés stb.).

Jegyzet készítése 10 percnyi normál beszédtempójú előadás alapján.

Jegyzetek készítése előre megadott szakirodalmi részletek alapján.

Részletesebb (10-15 cím) bibliográfiák készítése.

Kifejezőképességek

Az újkor jelentős személyiségeinek életútja. Az élethelyzetek értékelése történeti választaknál és nehéz döntések idején. Az egyes személyek döntéseinek értékelése, a lehetséges alternatívák számbavétele.

A korszakra vonatkozó történelmi szakkifejezések helyes használata.

Történelmi fogalmak egyszerű, tömör, szabad meghatározása, szinonimák felsorolása. Értekezés, tanulmány, előadás készítése történeti témákról segédeszközök nélkül vagy azok felhasználásával az újkor témáiból meghatározott terjedelemben.

Jártasság a feladatlapok kitöltésében; tájékozottság a feladatlapok javítási elveiben és módszereiben. Történelmi kérdések megvitatása élőszóban, előre megadott kérdések képviselete a vitapartner érveinek fokozott figyelembevételével.

A jegyzetek felhasználásával egy-két oldalas kiselőadások készítése.

Szakirodalom (könyvek, folyóiratok) felhasználásával kisebb tanulmány készítése.

Ábra készítése a tankönyv, a munkafüzet, szakirodalom felhasználásával, az összefüggések és a lexikai adatok kapcsolatának bemutatásával.

Egy téma bemutatása többféle módszer (élőszó, térkép, kép, filmrészlet, tárgyak, számítógép stb.) ötvözésével. Kiállításterv összeállítása az évfolyam tananyagának egy-egy körülhatárolt egységéről a reprodukciós anyag megjelölésével.

Az újkor tárgyi emlékeinek felismerése, értelmezése élőszóban vagy írásban.

Tájékozódás időben

A régi és az új világ folyamatos együttélésének felismerése.

A változás felismerése a történelemben: konkrét történelmi példák elemzése (ipari forradalom, városiasodás stb.), okok, összefüggések keresése.

Történelmi folyamatok, korszakok felismerése, s az európai régiók (Nyugat-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa – centrum és periféria) megkülönböztetése, egymáshoz való viszonyuk átlátása, összehasonlítások megtétele.

Fontosabb folyamatok vagy jelenségek időrendi viszonyainak felállítása.

Az időben való jártasság bemutatása élőbeszédben, írásban és a térképen.

Az egyetemes és a magyar kronológiák használata, ezek alapján megadott témakörök kronológiáinak elkészítése.

Tájékozódás térben

A térben és időben játszódó események közötti kapcsolat felismerése, időrendi táblázatok és térképek összehasonlítása alapján rajzok és térképek készítése.

Tematikus történelmi térképek adatainak összehasonlítása (pl. gazdasági fejlődés, népsűrűség, nemzetiségi összetétel változása) önállóan, következtetések levonása.

Történelmi jelenségek természeti feltételeinek, okainak megállapítása történelmi és földrajzi térképek alapján önállóan (pl. ásványkincsek, iparvidékek az ipari forradalom idején). Az év során tanultak topográfiai adatainak, folyamatainak, jelenségeinek megjelölése a mai viszonyokat tükröző térképeken. Vaktérképek készítése tanári útmutatás alapján, s ezen az év folyamán tanultak névanyagának, s a térképen ábrázolható folyamatoknak, jelenségeknek a bemutatása.

Gazdasági szövegek olvasása. Grafikonok, táblák elemzése. Vita gazdasági problémák megoldási lehetőségeiről. Önálló forrásgyűjtés gazdasági témákban. Gazdasági tevékenységek tervezése. Szituációs játékok (pl. felvételi elbeszélgetés, értékesítés). Rövidfilmek elemzése. Internetről céginformációk, pénzügyi információk, tőzsdehírek gyűjtése.

TÉMAKÖRÖK TARTALMAK

I. A felvilágosodás kora (1721–1789) 3 óra

A felvilágosodás/e- Az új világszemlélet kialakulása (*pl. racionalizmus*), az újkori természettudományok (*pl. mechanika, newtoni fizika*) és társadalomtudományok (*pl. társadalmi szerződés, államelmélet*) kibontakozása/

Európai erőegyensúly/e - Nagyhatalmi erőviszonyok, az európai egyensúly a XVIII. században/

Az abszolutizmus válsága Franciaországban

A felvilágosult abszolutizmus Ausztriában és Poroszországban

Az orosz nagyhatalom

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1689-1725, 1762-1795, 1796.

Személyek:

Pugacsov, Kosciusko, Locke, Descartes.

Fogalmak:

mechanikus materializmus, népfelség elve, centralizáció, deizmus..

Térkép:

Oroszország, Ausztria.

**II. Magyarország
újjászerveződése
a Habsburg
Birodalom
keretei között
(1711–1790)
7 óra**

A magyar királyság a Habsburg Birodalomban
Demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása
A régi és az új mezőgazdaság, a hazai ipar
A társadalom képe
A felvilágosult abszolutizmus és a rendek összeütközése
/e- Az udvar és a rendek viszonyának alakulása./
A felvilágosodás és a nemzeti ébredés
Művelődés, egyházak, iskolák/e- Az állami oktatáspolitikai főbb intézkedé-
sei/

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1711-1740, 1735, 1741, 1754, 1769, 1781, 1785.

Személyek:

Horia és Kloska, Mátyóki Ádám, Mikes Kelemen,
Tessedik Sámuel.

Térkép:

Szilézia, Törökország.

Fogalmak:

zselléresedés, kormányzék, forspont, államtanács, jozefinizmus.

**III. A polgári
átalakulás kora
(1776–1849)
11 óra**

Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi háborúja
Az USA létrejötte
Az Egyesült Államok alkotmánya
A polgári forradalom Franciaországban
/e-A főbb irányzatok (pl. alkotmányos monarchisták, girondiak), valamint képviselőik társadalmi és politikai elképzeléseinek összehasonlítása./
Az emberi és polgári jogok nyilatkozata
/e- Az Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozatának alapkérdései./
/e - A jakobinus diktatúra/
A napóleoni háborúk Európája
/e- A napóleoni háborúk fordulópontjai (pl. Moszkva, Lipcse)
1815 nemzetközi rendszere
/e- A nagyhatalmi együttműködés céljai és rendszere a bécsi kongresszus nyomán/
Az ipari forradalom és társadalmi hatásai
/e-Az ipari forradalom eredményeinek (pl. városiasodás, demográfiai robbanás) kibontakozása és egymásra hatása/
Forradalmi hullámok a XIX. század első felében
A XIX. század eszméi
A művészet fő irányjai
Az ipari forradalom hatásai az életkörülményekre és a környezetre

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1773, 1774, 1792-1793, 1813, 1815.

Személyek:

Marie Antoinette, Dumouriez, Saint-Just, Marat, Blücher, Wellington.

Fogalmak:

teatörvény, alapvető emberi jogok, föderalizmus, elektor, royalizmus, sans-culotte, assignata, direktórium.

Térkép:

Amerikai gyarmatok Louisiana, Florida, Boston, Philadelphia, Saratoga, Lipcse, Wagram.

**IV.
A polgárosodás
kezdetei
Magyarországon
(1790–1847)
12 óra**

A francia forradalom és a napóleoni háborúk hatása Magyarországon
Az átalakuló társadalom – nemesi, paraszti és városi életformák
/e- A magyar társadalom rétegződése és életformái/
Új elemek és elmaradottság a gazdaságban
/e- A gazdasági átalakulás jellemzése és elemzése/
A reformmozgalom kibontakozása, a polgárosodás fő kérdései
/e- A rendi országgyűlés és a megyerendszer működése/
A nemzetiségi kérdés
A reformkori művelődés, kultúra
/e- A nemzeti érzés megerősödése a magyarság és a nemzetiségek
körében/

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1790-91, 1825-27, 1839-40, 1841.

Személyek:

II. Lipót, Lovassy László, József nádor, Landerer Lajos.

Fogalmak:

kompromisszum, káté, nemzeti fölkelés, devalváció, diéta, dekonjunktúra,
hitel, Védegylet.

Térkép:

Pozsony, Győr, Erdély.

V. Forradalom és szabadságharc Magyarországon (1848–1849)
11 óra

A forradalom és szabadságharc nemzetközi keretei
A pozsonyi országgyűlés
A pesti forradalom
Az áprilisi törvények
A forradalom első nehézségei: a nemzetiségek mozgalmai
/e- Nemzetiségi törekvések a Habsburg birodalomban/
A nemzeti önvédelem megszervezése 1848 őszén és telén
A tavaszi hadjárat./e- Ausztria és Magyarország közjogi viszonyának alakulása/
A Függetlenségi Nyilatkozat és a nemzetközi viszonyok
/e- A német, az olasz és ausztriai mozgalmak hatása a magyar szabadságharcra. Nagyhatalmi elképzelések Közép-Európa szerepéről/
A szabadságharc bukása

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1848 III 3, 1848 VIII 5.

Személyek:

Táncsics Mihály, az első felelős kormány tagjai, Lamberg Ferenc, Puchner, Schlick, Henrik Dembinski.

Fogalmak:

Pilvax-kör, Országos Honvédelmi Bizottmány, oktrojált alkotmány, detronizáció.

Térkép:

Horvátország, Schwechat, Világos.

**VI. A
nemzetállamok és
az imperializmus
kora (1849–1914)
11 óra**

Gazdasági és társadalmi változások a fejlett országokban, a második ipari forradalom

/e- Az ipari forradalom eredményeinek (pl. városiasodás, demográfiai robbanás) kibontakozása és egymásra hatása/

Az ipari forradalom legfontosabb találmányainak és felfedezőinek bemutatása (pl. Benz, Edison, a robbanómotor, telefon)

A tudományos és technikai fejlődés hatása a társadalomra, a gondolkodásra, az életmódra és a környezetre

Az egységes Olaszország és Németország kialakulása

A krími háború

Az orosz reformkísérletek

Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban

Gyarmatosítás: a brit, a francia és az orosz gyarmatbirodalom

/e- Gyarmatok és gyarmattartók a századfordulón/

Latin-Amerika, Kína és Japán

A „keleti kérdés” és a Balkán

A munkásság politikai erővé szerveződése

Hatalmi viszonyok, katonai-politikai szövetségek a századfordulón

/e- A szövetségi rendszerek kialakulásának okai az első világháború előtt/

A művelődés új keretei

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1856.

Személyek:

Florence Nightingale, Mazzini, Henri Dunant.

Fogalmak:

bonapartizmus, fegyveres semlegesség, nagynémet-kisnémet, pánszlávizmus.

Térkép:

Szevasztopol, Magento, Solferino, Marsala, Itália.

**VII. A
polgárosodás
kibontakozása
Magyarországon
(1849–1914)
14 óra**

A megtorlás, a Bach-rendszer kiépítése
A passzív ellenállás
A kiegyezés megszületése
/e- A kiegyezés alternatívái, a kiegyezéshez fűződő viták (pl. dunai
konföderáció, Kasszandra levél)
A polgári állam kiépülése Magyarországon (pl. közigazgatás,
közegészségügy, iskolahálózat)/
Gazdasági és társadalmi fejlődés a dualizmus korában
/e- A környezet átalakításának következményei
(pl. vasútépítés, városfejlődés, iparosítás)/
Az egyes társadalmi csoportok jellemző életformái
Népességnövekedés
A nemzetiségi kérdés
/e- Magyar nemzetiségi politika és nemzetiségi törekvések/
A zsidóság emancipációja. Asszimiláció és kivándorlás
A városiasodás
A tudományos és művészeti élet fejlődése
/e- A tömegkultúra néhány jelensége Magyarországon
(pl. divat, szórakozás, sport, sajtó/
Pártok és pártküzdelmek
A dualizmus válsága a XX. század elején

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1860-61, 1865.

Személyek:

Schwarzenberg, Türr István, Schmerling.

Fogalmak:

provizórium, húsvéti cikk, dualizmus, K.U. K., kétkamarás
parlament, véderő-vita.

Térkép:

Európa a XIX. század második felében.

**VIII. Év végi
összefoglalás
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek a források, és a tankönyvi szöveg egybevetésére. Tudjanak bibliográfiákat készíteni az iskolai és közkönyvtárak, felhasználásával kiselőadások, vitaindítók céljára.

Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet tartani történelmi témákról. Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni élőszóban, rövid felkészülés után. Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan vagy szaktanári segítséggel (lakosság szám, népsűrűség, gazdasági fejlettség). Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába.

A tanulók tudják, hogy mi a különbség a vállalkozási forma és a tulajdonforma között.

Tudjanak példát mondani arra, hogy mivel foglalkozik egy vállalkozás. A tanulók tudjanak önéletrajzot írni. Legyenek képesek önálló véleményt formálni egy-egy gazdasági probléma okairól és megoldási lehetőségeiről.

12. évfolyam

Évi óraszám: 64

Belépő tevékenységformák

Ismeretszerzési és feldolgozási képességek

Írott források értelmezése, feldolgozása.
Különböző típusú források összevetése. A filmek, filmhíradók értékelése, elemzése.
A média forrásértékének és manipulációs jellegének felismerése, elemzése.
Nemzetközi szerződések, békekötések, szövetségi megállapodások, nemzetközi szervezetek alapokmányainak elemzése. Tájékozódás a szakirodalomban.
A források, a tankönyvi szöveg és a szakirodalom összevetése, az eltérések feltárása.
Egyes témák nyomon követése a sajtóban és a tömegkommunikáció egyéb területein (pl. az EU csatlakozás folyamatának figyelemmel kísérése).
Nagyobb terjedelmű pályamunkák, tanulmányok bibliográfiájának összeállítása, anyaggyűjtés, az írásmű elkészítése.

Kifejezőképességek

A legújabb kori nagy történelmi személyiségek meghatározó szerepének értékelése.
Történelmi esemény, intézmény, szervezet megismerése források alapján.
Szemléletes diagramok és grafikonok készítése gazdasági, társadalmi, demográfiai folyamatokról. Írásbeli feladatlapok kitöltése. Valamilyen történelmi kérdés átfogó, esszéjellelű szabatos kifejtése. A történelmi fogalmak szakszerű magyarázata és használata. Egy-egy előre megadott kérdés kapcsán tudásra épülő, saját vélemény megfogalmazása, kifejtése és megvédése esetleges vita esetén.
Hosszabb adatsorok, grafikonok, ábrák alapján történelmi változások felismerése és bemutatása
A források értékelésével saját vélemény kialakítása az adott eseményről, intézményről, szervezetről.

Tájékozódás időben

A világ-, az európai és a magyar történelem főbb eseményeinek szinkronban látása.

Tájékozódás térben

A különböző fejlődési régiók megkülönböztetése, összehasonlítása.
Esetfeldolgozás, esetelemzés, értelmezés. Egyéni és csoportos anyaggyűjtés. Kurrens irodalom, sajtó, dokumentumok önálló feldolgozása. Csoportmunka: megbeszélés, feldolgozás, vita, szerepjáték.

TÉMAKÖRÖK

I. Az első világháborútól a nagy gazdasági válságig (1914–1929)
8 óra

TARTALMAK

Az első világháború kirobbanása, jellege, története
/e-A háttország szerepe a háborúban/
A Párizs környéki békék
/e-Nagyhatalmi érdekek és ellentétek a béketárgyalásokon /
Az orosz forradalmak
A bolsevik pártállam kiépítése
Tekintélyuralmi rendszerek Közép-Európában
/e-Tekintélyuralmi rendszerek bemutatása Közép-Európában és a Balkánon/
Az olasz fasizmus
/e- Az olasz fasizmus jellemzői/
A parlamentáris rendszerek (USA, Nagy-Britannia, Franciaország, Németország)
A gazdaság és a társadalom új jelenségei, a fejlett világban
/e- A világgazdaság átrendeződése a háború után/
A női emancipáció
/e- A gyarmati világ szétesésének kezdetei (pl. India, Közel-Kelet)/

Lehetséges plusz tartalmak:

Évszámok:

1914. június 28., 1916 november, 1917 február, 1917 április, 1917 május, 1917 augusztus, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1932, 1934, 1935, 1936, 1938.

Személyek:

Hindenburg, Károlyi Mihály, II. Miklós, Lvov, Lenin, Kerenszkij, Dawes, Dollfuss Briand, Baldwin, Freud.

Fogalmak:

intervenció, polgárháború, proletárdiktatúra, izolacionizmus, népszövetség, bolsevik, Sinn Fein, Grandeur, Sécurité, protekcionizmus.

Topográfia:

Galícia, Kárpátalja, Doberdó, Isonzó, Neuilly, Sévres, Lausanné, Saint-Germain, Mazuri-Tavak, Pzfemysl, Gorlice, Dobrudzsa, Weimar.

II. Az első világháború és következményei Magyarországon. A Trianon utáni ország élete (1914–1931)
9 óra

Magyarország részvétele a világháborúban
Az őszirózsás forradalom
/e- A Károlyi-kormány bel- és külpolitikai mozgásterét és intézkedéseit
Kísérlet a kommunista diktatúra megteremtésére: a Tanácsköztársaság
/e- A tanácskormány uralomra kerülése, politikája, bukásának okai
A trianoni béke hatása a gazdaságra, társadalomra, az etnikai viszonyokra
/e- Trianon társadalmi és bel- és külpolitikai következményei/
A határon túli magyarság sorsa
Az ellenforradalom
A Horthy rendszer konszolidációja
/e- Politikai életpályák bemutatása és elemzése (pl. Bethlen István, Teleki Pál)/
A művelődési viszonyok
/e- A klebelsbergi kultúrpolitika kibontakozása és főbb jellemzői (pl. kultúrfőlény, vallás erkölcsi nevelés)/
Tudomány és művészet főbb képviselői a két világháború közötti Magyarországon (pl. Szent-Györgyi Albert, Bartók Béla)/
Az életmód változásai

Lehetséges plusz tartalmak

Évszámok:

1916 november, 1917 május, 1918. október 17., 1918. november 16., november 13., november 24., 1919 január, 1919. június 9., június 14-23., augusztus 1., november 16., 1920, 1921, 1921 március, október, december, 1922, 1924, 1927.

Személyek:

IV. Károly, Jászi Oszkár, Berinkey Dénes, Vix, Garbai Sándor, Stromfeld Aurél, Peidl Gyula, Friedrich István, Clerk.

Fogalmak:

Választójogi blokk, manifesztum, keleti Svájc, K. U. K., szegedi gondolat, Szent István-i állameszme, OMGE, OMKE, GYOSZ, KALOT, Soli Deo Glória.

Topográfia:

Dénesfa.

III. A nagy gazdasági válságtól a második világháború végéig (1929–1945)
10 óra

Az 1929 –33-as világgazdasági válság
/e-Az USA gazdasági fellendülése és nemzetközi szerepe
A válság kezelésének módjai egy adott országban (pl. USA, Nagy-Britannia)/
A nemzetiszocializmus hatalomra jutása és működési mechanizmusa
/e- A totális állam kiépítése és működési mechanizmusa/
A német – olasz – japán tömb sikerei
A sztálini diktatúra a 30-as években
/e- A bolsevizmus ideológiája
A bolsevik propaganda főbb jellemzői
A sztálini gazdaságpolitika/
A második világháború története
A szövetségesek győzelme, a háború jellege
/e-A szövetséges hatalmak együttműködésének elemzése
Háborúellenes katonai és polgári erőfeszítések/

Lehetséges plusz tartalmak:

Évszámok:

1931, 1932, 1934, 1927, 1939-45

Személyek:

Ernst Röhm, Buharin, Franco, Caballero, Csang Kai-Sek, Mao Ce-Tung, Mahatma Gandhi Daladier, Chamberlain, Quisling, Josef Tiso.

Topográfia:

Peking, Mandzsúria, Casablanca, Teherán, Jalta, Potsdam.

Fogalmak:

Állammonopol-kapitalizmus, Komintern, népfront, Westminster, Statutum, tűzkeresztesek, antikomintern paktum, SA, SS, erőszakmentesség, Kuomintang, D-nap, Endlösung.

**IV. Magyarország a gazdasági válságtól a második világháborús összeomlásig (1931–1945)
10 óra**

Gazdasági válság és jobbratulódás a belpolitikában
/e- Gazdasági válság és radikalizálódás a belpolitikában (Gömbös és kísérlete)/
A revíziós külpolitika eredményei
Belesodródás a világháborúba
/e- Magyarország a náci birodalom árnyékában (pl. gazdasági és politikai kényszerek, kitörési kísérletek)
A területi revízió lépései/
Magyarország háborús részvétele
A Kállay kormány politikája
/e-Kállay Miklós miniszterelnöksége
Háborúellenes törekvések (pl. Magyar Történelmi Emlékbizottság, szárszói találkozó)
A német megszállás
A holocaust Magyarországon
/e- Az antiszemitizmus és a zsidókérdés Magyarországon /
A sikertelen kiugrás
A nyilas hatalomátvétel
Magyarország szovjet felszabadítása és megszállása

Lehetséges plusz tartalmak:

Évszámok:

1930. szeptember 1., december, 1931 február, 1934, 1935 március, 1938 március, május, 1939 január, május, 1941 április, 1941 augusztus, december, 1943 augusztus, 1944 május.

Személyek:

Károlyi Gyula, Kánya, Kálmán, Darányi Kálmán, Imrédy Béla, Werth Henrik, Szombathelyi Ferenc, Sztójay Döme, Lakatos Géza.

Topográfia:

Baranya-háromszög, Battonya, Nemesmedves.

Fogalmak:

Statárium, őrségváltás, Levente-mozgalom, győri program, nemzet, munkaterv, Volksbund, Magyar Front.

**V. A jelenkor
(1945–napjainkig)
10 óra**

Hidegháborús szembenállás a II. világháború után
/e- A német kérdés/
A fejlett piacgazdaság, a demokratikus berendezkedés országai
Az európai integráció története
/e- Nyugat-Európa újjáépítése és a közös európai intézmények kialakulásának kezdetei
A "Hatok" Közös Piacától az Európai Unióig (1957-1992) – az integráció főbb állomásai
Együttműködés és eltérő érdekek az Unióban
Az Európai Unió helye a világgazdaságban
A „harmadik világ”
/e- A gyarmati rendszer felbomlása – a „harmadik világ” kialakulása
Gandhi erőszakmentes mozgalma
A demográfiai válság társadalmi és gazdasági okai/
A szocialista rendszerek kialakulása, fejlődése és kudarca
A közel-keleti konfliktusok
A távol-keleti régió
Közép-Kelet Európa és a Balkán a rendszerváltás után
/e- A balkáni konfliktusok, Jugoszlávia felbomlása
Nemzeti, etnikai, vallási kisebbségek helyzete néhány országban
(pl. Románia, Magyarország, Ukrajna)/
Az emberiség az ezredfordulón: a globális világ és problémái
/e- A környezettudatos magatartás kulturális, gazdasági és politikai feltételei/

Lehetséges plusz tartalmak:

Évszámok:

1945 június, 1945-46, 1946 március, 1947 június, szeptember,
1950, 1954, 1957 március, 1958. január 1., 1962, 1963, 1970, 1979,
1986, 1987, 1989.

Személyek:

Tito, Petru Groza, Klement Gottwald, George C. Marshall, Zsdanov,
Willy Brandt, Helmut Kohl, Indira Gandhi, McCarthy, Ceausescu,
Johnson, Nixon, Carter, Bush, Clinton, Gomulka, Brezsnyev, Dubcek.

Topográfia:

San Francisco, Fulton, Dien Bien Phu, Saigon, Helsinki.

Fogalmak:

ENSZ, SZET, SZEB, kassai program, dominó-elmélet,
feltartóztatás elve, KOMINFORM, KGST, jóléti állam, kulturális
forradalom, Bandungi nyilatkozat, világbank, valutaalap, Fair Deal,
emberarcú szocializmus, glásznosztj, peresztrojka.

**VI. Magyarország a
második
világháború után
(1945 –napjainkig)
12 óra**

A háborús károk felszámolása
A demokratikus közélet kiépítésének kísérlete
/e-A nemzetközi helyzet hatása a magyar belpolitika alakulására 1945 és 1948 között (pl. SZEB intézkedései, németek kitelepítése)/
A párizsi békeszerződés
A határon túli magyarság sorsa
A kommunista diktatúra kiépítése
/e- Az elnyomás formái és „gépezete”/
Gazdaság- és kultúrpolitika
A forradalomhoz vezető út
Az 1956-os forradalom és szabadságharc
/e-A magyar forradalom nemzetközi jelentősége és összefüggései (pl. szuezi válság szerepe, a magyar kérdés az ENSZ-ben)/
A Kádár rendszer kiépülése: megtorlás és diktatúra
Eltávolodás a szovjet modelltől
Gazdasági reformkísérletek
Az életmód átalakulása
Demográfiai változások
/e- A kádári társadalom- és kultúrpolitika alakulása (pl. "gulyás- vagy fridzsiderszocializmus", három T)/
Az ellenzéki mozgalmak kialakulása és erősödése
A rendszerváltozás
e- Magyarország a kilencvenes években (pl. ó jogalkotás, társadalmi változások – vesztesek és győztesek)
/e- A szociális piacgazdaság jellemzői
A magyar alkotmányosság elemei (pl. a konstruktív bizalmatlanság intézménye, népszavazás) és intézményei (pl. alkotmánybíróság, ombudsmani intézmény)
A magyar társadalom szerkezetváltozásai az elmúlt fél évszázadban
Magyarország gazdasága és beilleszkedése az európai, illetve világgazdaságba./

Lehetséges plusz tartalmak:

Évszámok:

1945. január 20., március 15., november 15., 1946. február 1., június, augusztus 1., 1947 május, augusztus, 1955, 1956 július, 1958. június 15.

Személyek:

Dálnoki Miklós Béla, Tildy Zoltán, Marosán György, Szakasits Árpád, Gerő Ernő, Zajk László, Veres Péter, Tökés László, Gustav Husák, Dinnyés Lajos, Dobi István, Hegedűs András, Maléter Pál, Aczél György, Nyers Rezső, Fock Jenő, Pető Iván, Boross Péter, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc.

Fogalmak:

MNFF, baloldal, blokk, fordulat éve, ÁVH, B-lista, kékcédulás választások, békekölcsön, három T, új gazdasági mechanizmus.

**VIII. Év végi
összefoglalás,
számonkérés
5 óra**

A továbbhaladás feltételei

Legyenek képesek a források, és a tankönyvi szöveg egybevetésére. Tudjanak bibliográfiákat készíteni az iskolai és közkönyvtárak, felhasználásával kiselőadások, vitaindítók céljára.

Tudjanak jól felépített, szabadon előadott feleletet tartani történelmi témákról.

Tudjanak ábrákat, térképeket és egyéb ismert és új ismerethordozókat értelmezni előszóban, rövid felkészülés után. Tudjanak méréseket és becsléseket készíteni a térképen önállóan vagy szaktanári segítséggel (lakosságszám, népsűrűség, gazdasági fejlettség).

Tudják a térképen ábrázolt jelenségeket beépíteni szóbeli és írásbeli feladatok megoldásába.

Tudjanak összefüggéseket és kapcsolatokat találni a tananyag tartalma és saját koruk politikai és gazdasági viszonyai között.

Ismerjék a tanulók a tudomány, az információ és a kultúra globalizációs jelentőségét.

Lássák a gazdasági növekedés pozitív és negatív hatásait és korlátait.